Planstrategi for Vega kommune

Del 1: Kunnskapsgrunnlaget

Prosjektgruppe
Brit Skjevling, Hilde Sprækenhus og Margrethe Wika

Behandlet i formannskapet 3.11.2016, sak 120/16

Innholdsfortegnelse

1. Innledning 4
2. Demografi og befolkningsutvikling 7
3. Levekår og folkehelse 12
4. Miljø og bærekraftig utvikling 25
5. Arealforvaltning og infrastruktur, natur og friluftsområder 30
6. Næring og sysselsetting 42
7. Kommunal forvaltning og tjenesteyting 44
Økonomi 44
Barnevern 48
Barnehage 51
Grunnskoleopplæring 53
Pleie – og omsorg 55
Kommunehelsetjeneste 56
Kultur 58
Samferdsel 59

Figur 1 Antall registrert bosatte i Vega (2008-2015) ... 7
Figur 2 Antall registrert bosatte i Vega for aldersgruppen 19-24 år (2008-2015). ... 8
Figur 3 Forventet befolkningsutvikling (antall personer) for Vega. ... 9
Figur 4 Forventet aldersfordeling (%) for befolkningen i Vega. ... 9
Figur 5 Forventet forsørgerbyrde i Vega (forhåndstall). ... 10
Figur 6 Andel av den totale befolkningen i Vega som er registrerte innvandrere. ... 11
Figur 7 Nettoflytting = antall registrerte innflyttinger - antall registrerte utflyttinger. ... 12
Figur 8 Netto fødselsoverskudd (antall fødte registrert minus antall døde registrert). ... 12
Figur 9 Arbeidsstyrke (antall personer) i Vega i perioden 2008-2015. ... 13
Figur 10 Antall registrert sysselsatte (sesongarbeidere er ikke med i disse tallene) i Vega i perioden 2008-2015. ... 13
Figur 11 Viser nettopendlingen. Nettopendling = pendling til kommunen - pendling fra kommunen. 14
Figur 12 Arbeidsledighet – kjønn samlet, andel (prosent). ... 14
Figur 13 Uføretrygdede – kjønn samlet – varig uførepensjon, andel (prosent). ... 15
Figur 14 Bruk av gradert sykemelding – andel (prosent). Alder 16-69 år. ... 16
Figur 15 Fremtidig forventet boligbehov i Vega ... 16
Figur 16 Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt. ... 17
Figur 17 Andelen sosialhjelpsmottakere. ... 18
Figur 18 Andel av Vegas befolkning i prosent som (kun) har fullført grunnskole. ... 18
Figur 19 Andel av befolkning i Vega (Bindal, Brønnøy, Sømna og Vevelstad) i prosent som har fullført videregående skole. ... 19
Figur 20 Andel av befolkningen (fordelt på kvinner og menn) i Vega i prosent som har fullført kort (opp til 3 år) universitet- eller høgskoleutdanning. ... 20
Figur 21 Trivsel, 7. og 10. klasse (B) jf elevundersøkelsen. ... 21
Figur 22 Andel elever i 7.og 10.klasse/trinn som har opplevd mobbing de siste månedene. ... 22
Figur 23 Dødelighet kreft, menn og kvinner, 0-74 år ... 23
Figur 24 Legemiddelbruk, menn og kvinner, 0-44 år 24
Figur 25 Antall kontakter med fastlege som er registret med diagnoser tilknyttet psykiske symptomer og lidelser, alderen 15- 29 år. ... 25
Figur 26 Bosetting av befolkningen i spredtbygd- og tettbygd strøk i Vega kommune. ... 30
Figur 27 Antall husstander med bredbåndstilknytning med registrert hastighet 0-32 Mbit/s ... 33
Figur 28 Antall husstander med bredbåndstilknytning med registrert hastighet 8-32 Mbit/s ... 33
Figur 29 Strandsoneareal og andel av ulike helling. ... 37
Figur 30 Strandsoneareal og arealbruk i ulike helling. ... 37
Figur 31 Strandsoneareal og total arealbruk for alle hellingsgrader. ... 38
Figur 32 Bygging i strandsona ... 38
Figur 33 Sysselsatte i Vega. ... 42
Figur 34 Antall registrerte sysselsatte i Vega, fordelt på ulike næring. ... 42
Figur 35 Antall registrerte sysselsatte i Vega, fordelt på ulike næring (forts. fig 34) ... 43
Figur 36 Sysselsatte personer etter arbeidssted (Vega) ... 43
Figur 37 Antall registrerte nyetableringer av bedrifter (ikke nødvendigvis med sysselsatte) i Vega. Inkluderer alle selskapsformer. ... 44
Figur 38. Omsetningen i detaljhandelen/varehandel. ... 44
Figur 39 Netto driftsresultat som andel av brutto driftsinntekter. ... 45
Figur 40 Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekt ... 46

Figur 41 Langsiktig gjeld i % av brutto driftsinntekter 46
Figur 42 Arbeidskapital ex premieavvik i % av brutto driftsinntekter..... 47
Figur 43 Akkumulert regnskapsresultat (resultat etter årsoppgjør) som andel (%) av brutto driftsinntekter. 48
Figur 44 Netto driftsutgifter i kr per innbygger..... 48
Figur 45 Andel barn med barnevernstiltak ift. Innbyggere 0-17 år..... 49
Figur 46 Netto utgift barnevern 2007-2015..... 49
Figur 47 Netto driftsutgift til barnevernstjenesten per innbygger, 0-17 år i 2015. 50
Figur 48 Netto / brutto driftsutgifter/ per barn / i barnevern og tiltak 50
Figur 49 Andel barn 1-5 år med barnehageplass i 2015. 51
Figur 50 Netto driftsutgifter til barnehager per innbygger..... 52
Figur 51 Netto driftsutgifter barnehagesektoren i prosent av kommunenes totale driftsutgifter..... 52
Figur 52 Andel ansatte med barnehagelærerutdanning..... 53
Figur 53 Netto driftsutgifter til grunnskolesektoren, per innbygger..... 55
Figur 54 Netto driftsutgifter per innbygger i kroner, pleie og omsorgstjenesten..... 55
Figur 55 Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter..... 56
Figur 56 Korrigert brutto driftsutgifter per mottaker av pleie og omsorgstjenester..... 56
Figur 57 Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten..... 57
Figur 58. Legeårsverk pr. 10000 innbygger, kommunehelsetjenesten..... 57
Figur 59 Fysioterapiårsverk pr 10000 innbyggere, kommunehelsetjenesten..... 58
Figur 60 Netto driftsutgifter kultursektoren i % av kommunenes totale driftsutgifter. 58
Figur 61 Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner..... 59
Figur 62 Netto driftsutgifter i kr per innbygger, kommunale veier og gater (= samferdsel for Vega).. 59
Figur 63 Netto driftsutgifter eksklusivt avskrivinger i kr per km kommunal vei og gate. 60

Tabell 1 Innvandrere og landbakgrunn til Vega 11
Tabell 2 Areal (km²) Vega 27
Tabell 3 Areal og befolkning i tettsteder..... 29
Tabell 4 Arealbruk og arealressurser (km²)..... 31
Tabell 5 Fysisk nedbygd areal (km²) 32
Tabell 6 Kystlinje (km) i 2009 (avslutta tidsserie)..... 36
Tabell 7 Vernet areal (km2) i Vega kommune..... 41
Tabell 8 Grunnskolepoeng for skoleår i perioden 2012-2015..... 54
Tabell 9 Grunnskolekarakter, snitt, standpunkt, skoleårene 13/ 14 og 14/15. 54

1. Innledning

I dette dokumentet presenteres tall, og fakta og statistikk for utviklingen i Vega kommune nå og siden forrige kunnskapsgrunnlag (K.styret den 13.6.2012) ble utarbeidet. (*Det ble også utarbeidet et kunnskapsgrunnlag (statistikk) til KDP for samfunnsutvikling; næringsutvikling og bosetting, vedtatt av kommunestyret 8.12.2015).*

Kunnskapsgrunnlaget skal fungere som et godt grunnlag for å vurdere å prioritere kommunens planbehov i planstrategien som skal gjelde i perioden fram mot kommunestyrevalget i 2019.

Statistiske nøkkeltall for Vega kommune blir i kunnskapsgrunnlaget sammenlignet med gjennomsnitt for Nordland (fylket) og Norge (landet) når det vurderes som relevant. Nøkkeltall for Vega blir også sammenstilt med nøkkeltall fra andre sammenlignbare kommuner, som for Vega er KOSTRA- gruppe 6, små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter.

Det statistiske materialet er hentet fra Nordland fylkes statistikkbank, Kommunehelse statistikkbank og Statistisk sentralbyrå (SSB). Det varierer hvor nytt det statistiske grunnlaget er for ulike teama hos de ulike statistikkbankene.

Planstrategien for Vega kommune er delt i to.

Del 1: Kunnskapsgrunnlaget, som redegjør for nåsituasjonen og viktige utviklingstrekk i Vega innenfor områdene;
a) demografi/befolknings-sammensetning
b) levekår/folkehelse
c) miljø- og bærekraftig utvikling
d) arealforvaltning og infrastruktur / natur- og friluftsområder
e) næring og sysselsetting
f) og kommunal forvaltning og tjenesteyting.

Del 2: omhandler utfordringer, muligheter og prioriterte planoppgaver som skal utføres i valgperioden.

Hva skjer i Vega?

Under følger en kort oppsummering av de viktigste tall, fakta og poeng under hvert tema i kunnskapsgrunnlaget.

Demografi og befolkningsutvikling

- *Folketallet i Vega er redusert med 70 personer siden 2008, dvs. 5 %.*
- *Innvandrere utgjør 4 % av befolkningen i kommunen, mot 8,6 % i fylket.*

Levekår og folkehelse

- *I 2014 var det 1,6 % arbeidsledige i aldersgruppen 15-74 år i Vega, og dette er lavere en både fylket og landet.*
- *Andel uføre i Vega er høyere enn i Nordland og landet som helhet. Vega ligger også høyere på sykefraværstatistikken.*
- *Vega har hatt en økning i andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt (under 60 % av nasjonal medianinntekt).*
- *Befolkningen i Vega har relativt lavt utdanningsnivå.*
- *Andelen voksne og spesielt kvinner med høy utdanning har økt i perioden i Vega.*
- *Vega ligger dårligere an enn fylkessnittet og landsgjennomsnittet i forhold til andel elever som trives på skolen. Mobbeandelen i Vega ligger over både fylket og landet.*
- *Livsstilsykdommer er utbredt i Norge og utgjør et betydelig folkehelseproblem. Sammenligning med fylket er kreft årsak til kortere levealder hos menn på Vega. Det er en tendens til økning i psykiske plager spesielt hos unge kvinner i Vega.*

Miljø og bærekraftig utvikling

- *Dagens forbrukersamfunn legger beslag på stadig større naturresurser, økosystemer er i endring, avfallsmengden og utslipp av klimagasser er økende.*

Areal og infrastruktur, natur- og friluftsområder

- *Øykommunen Vega har et landareal på 162 km² og til sammen 1 369 km strandlinje.*
- *Det er ca. 17 874 dekar strandareal i Vega kommune*

- *Jordbruksarealet i Vega utgjør 17 km² av arealet i kommunen, og skogbevokst areal utgjør 11 km². Det var 275 landbrukseiendommer, og 56 jordbruksbedrifter i Vega i 2015 (-20 % på 5 år).*
- *I Vega øker bredbåndsdekningen.*

Næring

- *Vega har hatt reduksjon i sysselsettingen i næringene på drøyt 2 % fra 2009 til 2014. Reduksjonen har vært størst innenfor offentlig forvaltning /annen tjenesteytende næring samt innenfor jordbruk/skogbruk og fiske.*
- *Omsetningen i detaljhandelen / varehandelen har økt med 15 401 kroner i perioden 2008-2014.*

Kommunal forvaltning og tjenesteyting

- ***Økonomi***
  Vega kommunes økonomiske situasjon viser stor gjeldsbelastning, kommunen er sårbar i forhold til renteendring og har en langsiktig gjeld som ligger over både KOSTRA gruppe 6, fylket og landet.
- ***Barnevern***
  I Vega er det betydelig flere barn på barnevernstiltak enn på landsbasis. Vega kommune hadde i 2015 dobbelt så store utgifter til barnevern som snittet for fylket. I løpet av de siste tre årene er utgiftene redusert i Vega mens de har økt for fylket og KOSTRA gruppe 6..
- ***Barnehage***
  Andelen barn i barnehagealder som gikk i barnehage på Vega var lik snittet for hele landet i 2015. Andelen ansatte med barnehagelærerutdanning har økt de siste årene, og Vega lå litt bedre an enn både landet, fylket og KOSTRA gruppe 6 i 2015. Tendensen ser ut dessverre ut for å snu igjen i 2016. Vega kommune brukte 4 678 kr per innbygger til barnehage.
- ***Grunnskolen***
  Elevprognosene for grunnskolen tyder på en nedgang i elevtallet i Vega. Standpunkt /snittkarakterer for elver i Vega ligger litt under Nordland og landet for alle fag for skoleåret 2014/15. Gjennomsnittet for grunnskole-poeng på 10.trinn har gått ned over tid i Vega. Nasjonalt øker grunnskolepoengene. I 2015 brukte Vega kommune 163 839 kroner per innbygger til grunnskolen.

- ***Pleie/omsorg***
  Prognosene (basert på middels nasjonal vekst i) tilsier at gruppen av innbyggere over 67 år vil øke betraktelig i årene fram mot 2040. Både gruppen fra 67-79 år, fra 80-89 og over 90 vokser. Gruppen av eldre øker også i forhold til gruppen fra 19-67. I 2015 brukte Vega kommune 21 131 kroner per innbygger til pleie og omsorg.
- ***Kommunehelsetjeneste***
  Vega har en relativ høy dekningsgrad av leger og fysioterapeuter i forhold til befolkningens størrelse. I 2015 brukte Vega 5 062 kroner per innbygger til kommunehelsetjenesten.
- ***Kultur***
  Netto driftsutgifter per innbygger til kultursektoren i Vega er i perioden 2012 -2015 generelt lavere enn gjennomsnittet for Nordland, KOSTRA-gruppen 6 og landet.
- ***Kommunal teknikk***
  I 2015 brukte Vega kommune 22 68 kr pr innbygger til kommunale veier.

2. Demografi og befolkningsutvikling

Den demografiske utviklingen i Vega preges av reduksjon i folketallet, økning i antall eldre og en nedgang i antall yrkesaktive. Forsørgerbyrden reduseres og antall grunnskoleelever fortsetter å synke. Rundt 2030 vil det være under 1000 innbyggere i Vega kommune.

Befolkningsutvikling– og sammensetning

Antall bosatte i kommunen er redusert i perioden 2008-2015 med 70 personer. Det var en liten økning på 2 personer fra 2014 til 2015.

Figur 1 Antall registrert bosatte i Vega (2008-2015)

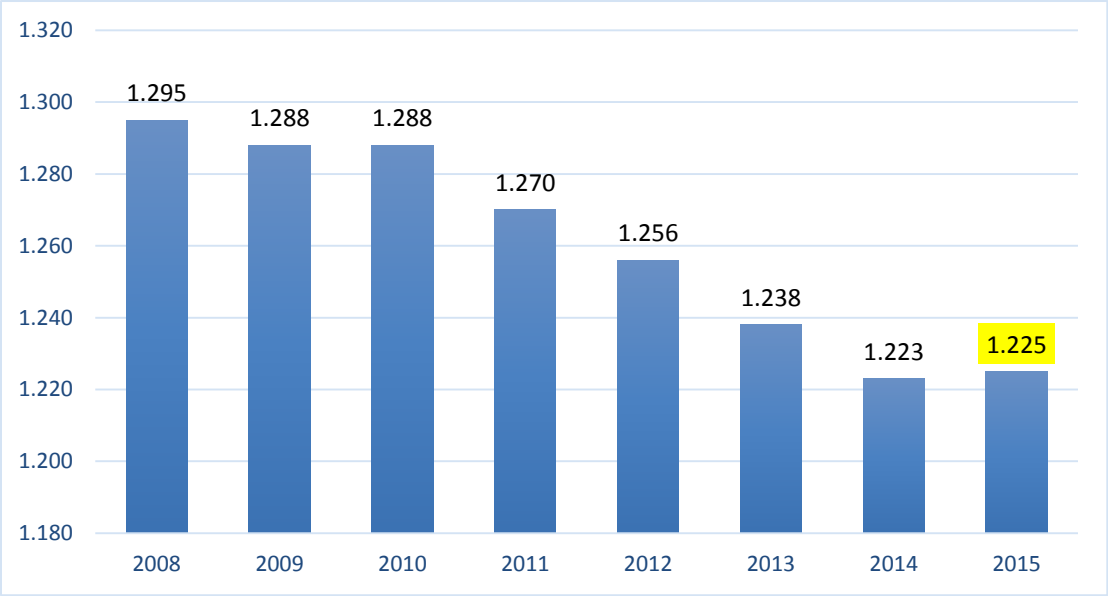

Kilde: PANDA/SSB

For aldergruppen 19-24 år har det i perioden 2008 til 2015 vært økning på 11 personer.

Figur 2 Antall registrert bosatte i Vega for aldersgruppen 19-24 år (2008-2015).

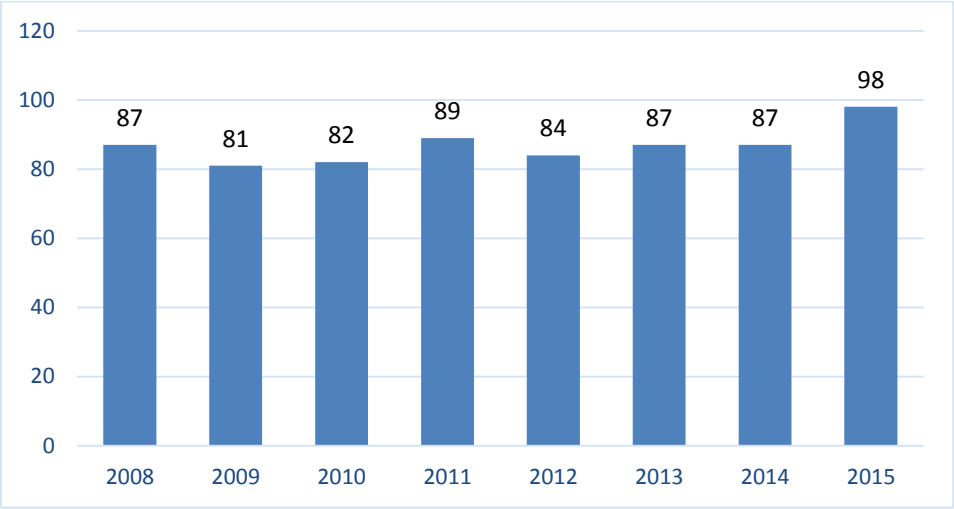

Kilde: PANDA/SSB

Prognosene for befolkningsutviklingen framover er fortsatt negative.

Figur 3 Forventet befolkningsutvikling (antall personer) for Vega.

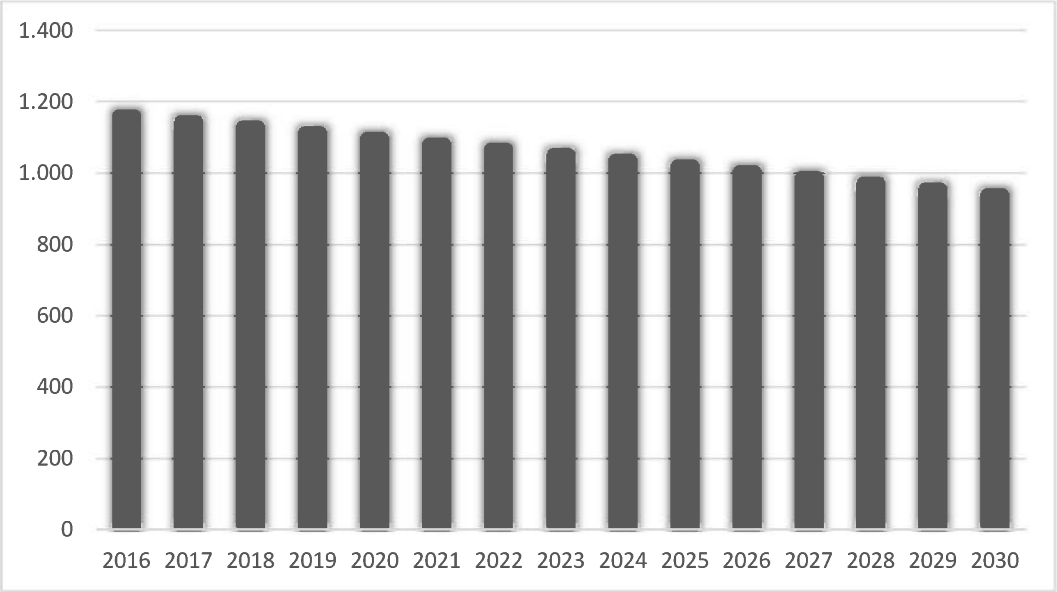

Kilde: PANDA/SSB

I 2030 vil andelen av befolkningen som er 68 og eldre være 7 % høyere (økning fra 21 % til 28 %) enn i 2030 jf. framskrivingen.

Figur 4 Forventet aldersfordeling (%) for befolkningen i Vega.

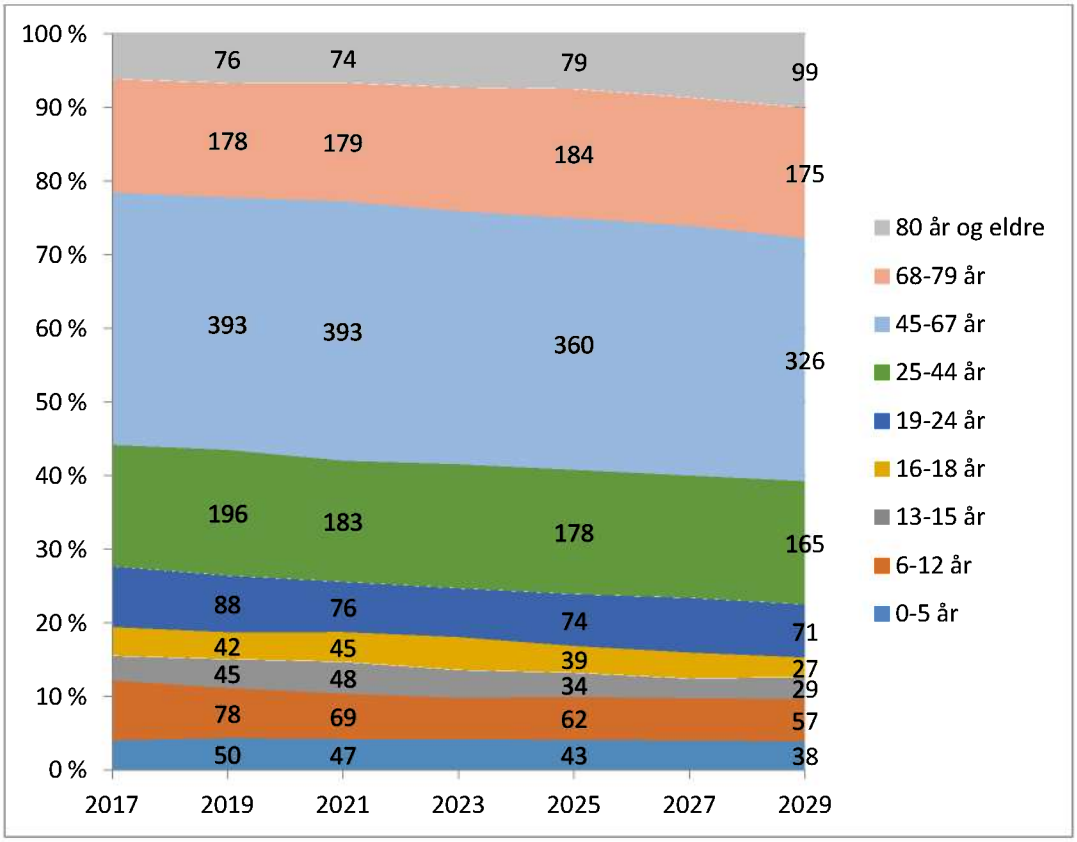

Kilde: PANDA/SSB

Forsørgerbyrde

Forsørgerbyrde for eldre, er forholdet mellom antall eldre personer i yrkes passiv alder (67 år og over) og yrkesaktiv alder (20-66 år). Denne kan tolkes som antall yrkespassive eldre personer bak hver yrkesaktiv person, forutsatt at alle personer 20-66 år er yrkesaktive og at ingen over 67 er yrkesaktive.

Figur 5 Forventet forsørgerbyrde i Vega (forhåndstall).

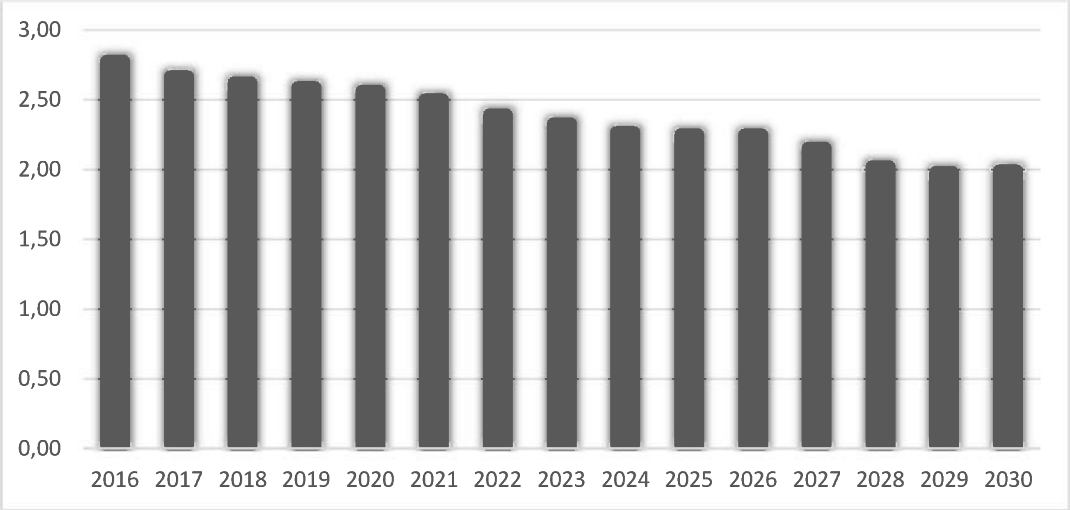

Forsørgerbyrde = antall personer mellom 19-67 år delt på antall personer fra 68 og over. Høy tall = bra, lavt tall=dårlig. Kilde: PANDA/SSB

Figuren viser at det for 2016 forventes å være 2,85 personer mellom 20 og 66 år per person over 67 år. I 2030 vil tallet reduseres til 2,07 personer. I Nordland var forhåndstallet 3,6 personer i 2015.

Innvandring

Andelen innvandrere til Vega er doblet fra 2 % i 2010 til 4 % i 2015.

Figur 6 Andel av den totale befolkningen i Vega som er registrerte innvandrere.

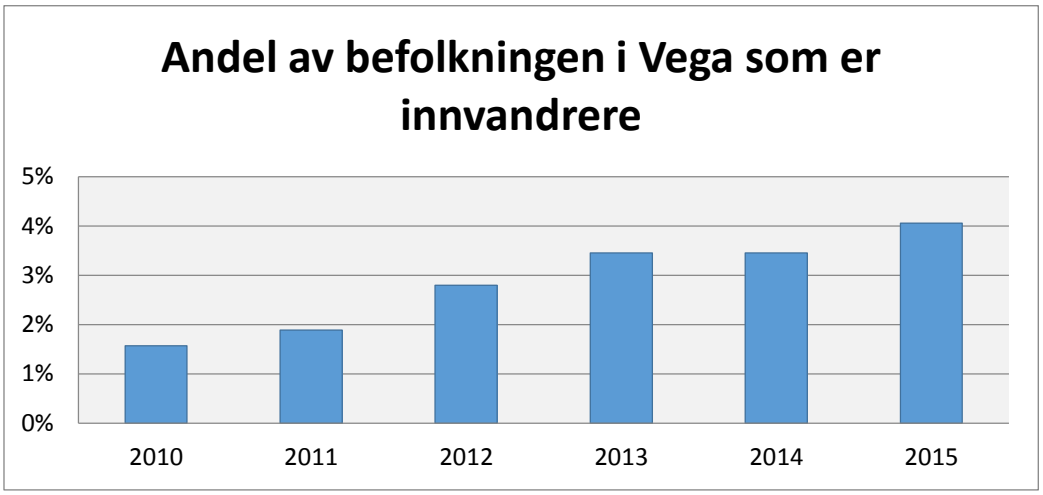

Kilde: PANDA/SSB

De fleste innvandrerne er personene fra Europa (unntatt Tyrkia).

Tabell 1 Innvandrere og landbakgrunn til Vega

Vega	2012	2013	2014	2015	2016
Europa uten Tyrkia	28	32	32	39	43
Afrika	0	0	0	0	3
Asia med Tyrkia	10	13	12	9	11
Sør-/mellom Amerika	0	0	0	7	4
Totalt	38	45	44	55	61

Kilde: PANDA/SSB

Flytting

Arbeid er svært viktig både som flyttemotiv og bomotiv, det er også familiehensyn. Arbeid er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig faktor for å skape bomotivasjon. Motiver knyttet til arbeid og familie har tradisjonelt vært de mest utbredte. I Vega har nettoflyttingen vært negativ, i snitt ca. -2, for de siste åtte årene.

Figur 7 Nettoflytting = antall registrerte innflyttinger - antall registrerte utflyttinger.

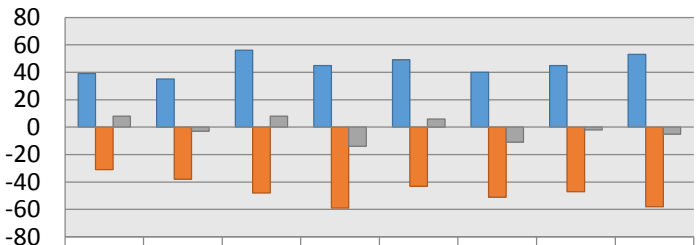

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Innflytting -	39	35	56	45	49	40	45	53
Utflytting -	-31	-38	-48	-59	-43	-51	-47	-58
Nettoflytting -	8	-3	8	-14	6	-11	-2	-5

Kilde: PANDA/SSB

Fødselsoverskudd

I perioden 2008 til 2015 har fødselsoverskuddet i snitt vært -8 per år.

Figur 8 Netto fødselsoverskudd (antall fødte registrert minus antall døde registrert).

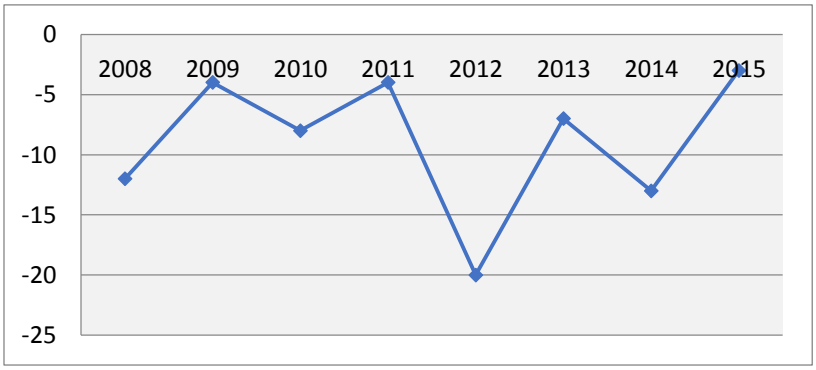

Kilde: PANDA/SSB

3. Levekår og folkehelse

Levekår berører livet til enkeltmennesket, og kan måles kvalitativt. Gode levekår betyr ikke det samme i dag som for noen tiår tilbake. Begrepet blir også påvirket av verdimessige oppfatninger og kulturelle verdier om hva et godt liv er og hva det ikke er.

Arbeidsmarked

Den totale registrerte arbeidsstyrken i Vega er redusert med 18 personer fra 2008 til 2015.

Figur 9 Arbeidsstyrke (antall personer) i Vega i perioden 2008-2015.

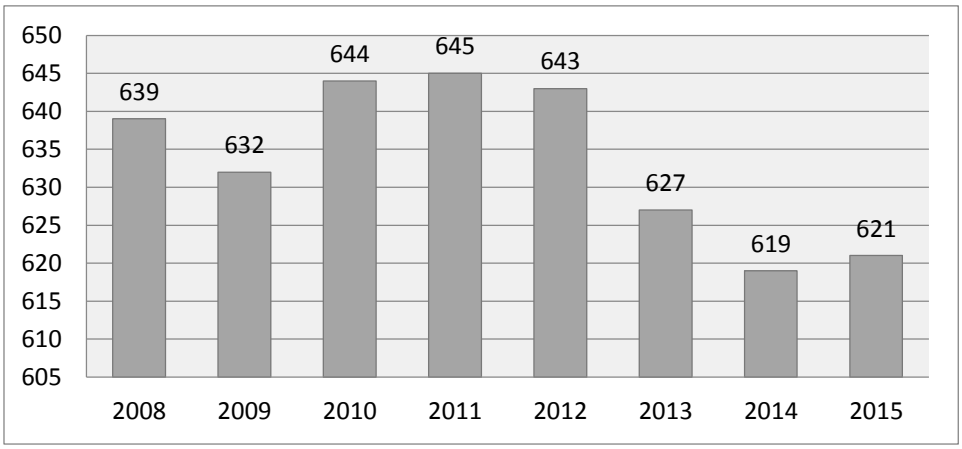

Kilde: PANDA/SSB

Fra 2008 til 2015 er antall sysselsatte redusert med 19 personer.

Figur 10 Antall registrert sysselsatte (sesongarbeidere er ikke med i disse tallene) i Vega i perioden 2008-2015.

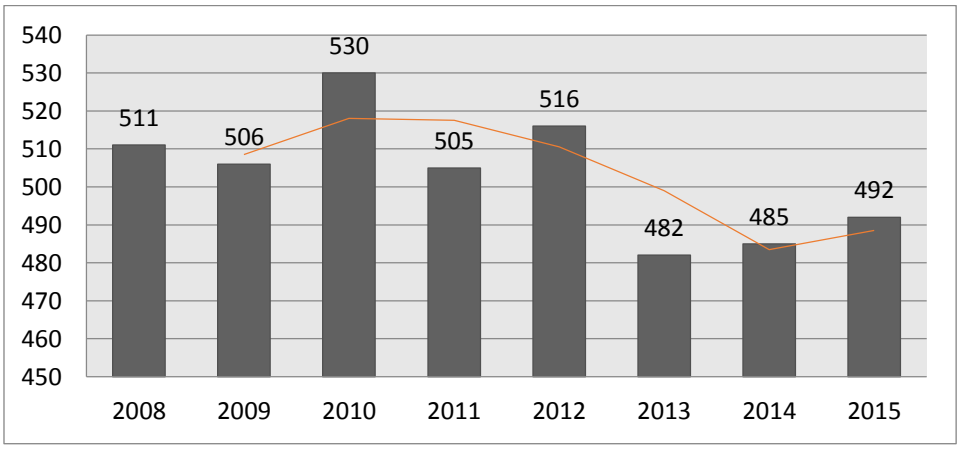

Kilde: PANDA/SSB

Nettopendlingen i snitt for perioden viser -122 for Vega. Pendlestrømmen går fra kommunen og hovedsakelig til regionsenteret, oljenæringen (Sokkelen) og bygg-anleggsvirksomhet (hele landet).

Figur 11 Viser nettopendlingen. Nettopendling = pendling til kommunen - pendling fra kommunen.

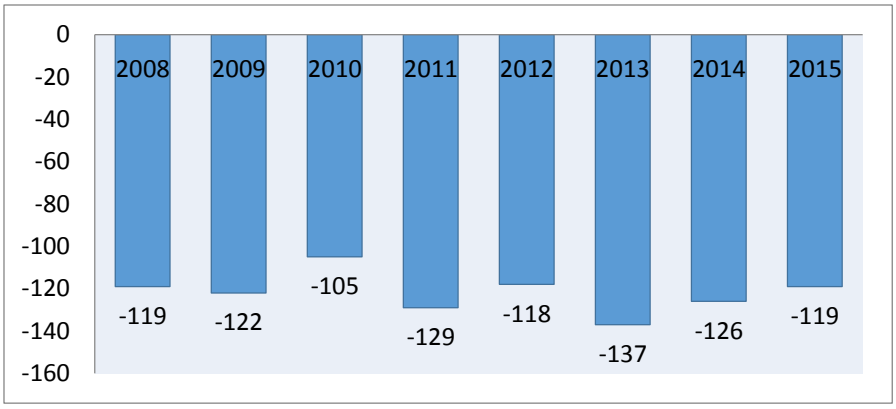

Kilde: PANDA/SSB

Arbeidsledighet

Per 21. januar 2016 var 1,6 % av kommunens innbyggere registrert i NAVs arbeidssøkerregister, enten[1] som helt arbeidsledig eller som deltaker på et arbeidsmarkedstiltak (vanlige arbeidssøkere i ordinære tiltak og yrkeshemmede i tiltak). Dette er nest laveste i regionen. Nordland hadde til sammenligning 2,2 % på samme tidspunkt.

Figur 12 Arbeidsledighet – kjønn samlet, andel (prosent).

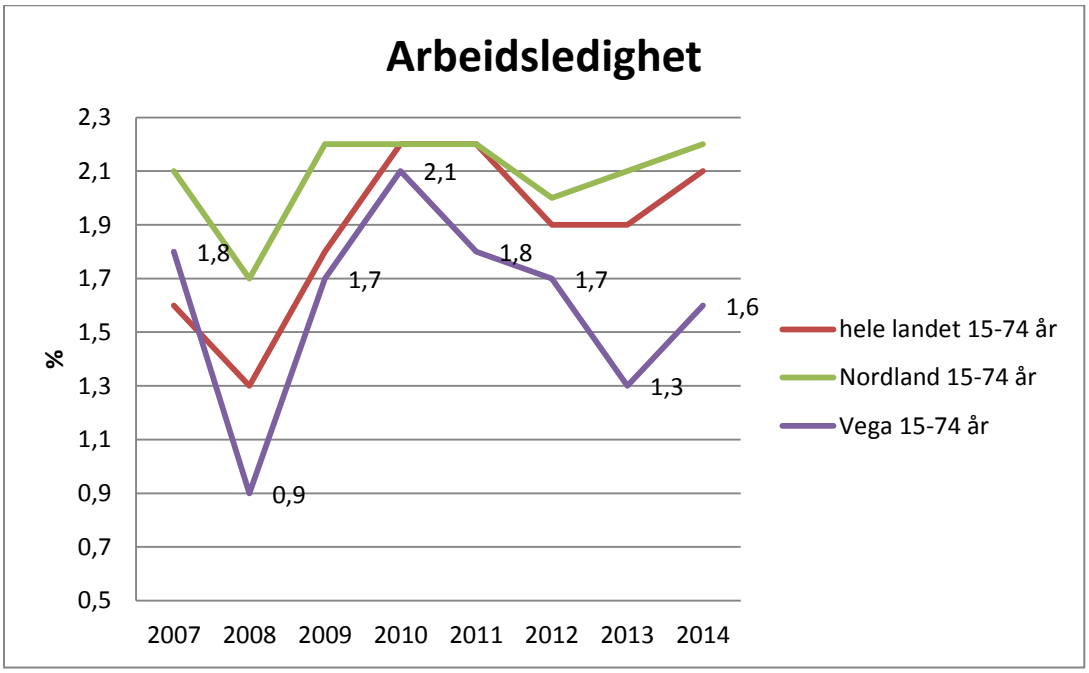

[1] Statistikken inkluderer også personer som identifiseres med såkalte D-nr i stedet for fødselsnummer, dvs. utenlandske personer uten oppholdstillatelse som er på korttidsopphold i Norge. Registrerte arbeidsledige omfatter i utgangspunktet alle aldre, men det er svært få under 16 år eller over 66 år.

Kilde: Folkehelseinstituttet

Uførhet

Uføreytelser er stønadsordninger for å sikre inntekt til livsopphold for personer 18-66 år som har fått inntektsevnen varig nedsatt på grunn av sykdom eller funksjonshemning.

Vega kommune har ligget øverst på statistikken i regionen over antall personer som mottar uføreytelser (varig uførepensjon og arbeidsavklaringspenger) i alderen 18 - t.o.m. 66 år, med en topp på 15,9 % i perioden 2008- 2010. Kommunen har hatt en nedgang siden 2009, men er likevel nest øverst på statistikken for regionen, der 14,9 % av kommunens innbyggere mottar uføreytelser. Til sammenligning er gjennomsnittet for Nordland på 11,7 % ved siste måling.

Figur 13 Uføretrygdede – kjønn samlet – varig uførepensjon, andel (prosent).

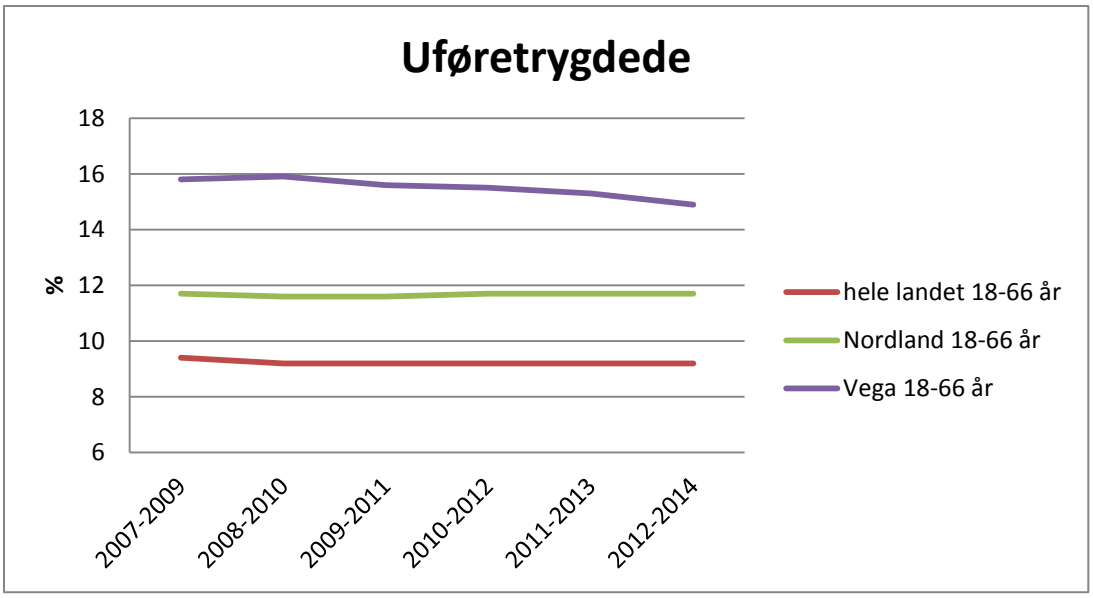

Kilde: Folkehelseinstituttet

Sykefravær

Vega hadde i perioden 2010- 2012 den høyeste bruken av graderte sykemeldinger noen sinne, med 28,8 % av alle sykemeldinger i løpet av året. Samtidig viser statistikken[2] for regionen og for Nordland også en økning i bruken av gradert sykemelding. Kun én kommune har nedgang i bruken; Vevelstad.

[2] Statistikken viser 3 års glidende gjennomsnitt (dvs. gjennomsnitt for overlappende 3-årsperioder).

Figur 14 Bruk av gradert sykemelding – andel (prosent). Alder 16-69 år.

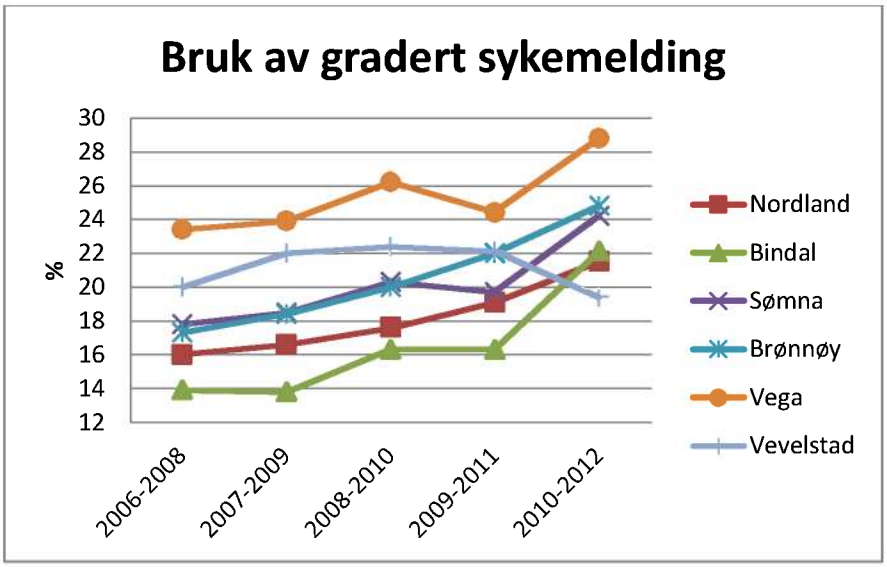

Kilde: Folkehelseinstituttet

Boligmarked

Boligsituasjonen i kommunen styres bl.a. av tilgjengelige boliger, sammensetningen av boligtyper, attraktive boligområder m.m. Befolkningsutviklingen, arbeidsplasser og oppvekstsvilkår er også viktig i et boligperspektiv.

Figur 15 Fremtidig forventet boligbehov i Vega

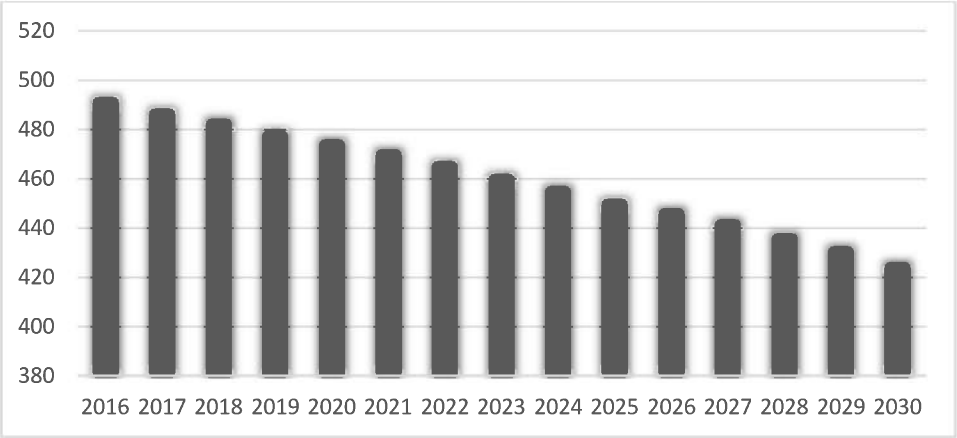

Kilde: PANDA/SSB

Boligframskaffelse for tilflytting generelt og bosetting av flykninger spesielt har blitt et stadig større fokus. Tilgjengelige boliger og universelt utformede bomiljø er viktig for at eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne kan leve et verdig liv. Boligmarkedet er i endring - fra mange eneboliger til flere leiligheter – også i distriktskommuner. Utviklingstrekkene på landsbasis peker på at flere unge blir bostedsløse eller ikke har et tilfredsstillende botilbud.

I Vega har leiemarkedet vært relativt begrenset og de kommunale utleieboligene har derfor hatt stor betydning.

I perioden fra 2009 tom 2015 er det bygd 6 nye boliger i Vega, det er mindre enn 1(en) bolig i året. Kommunen har de siste par årene disponert 27 boliger.

For å møte utfordringene på boligmarkedet har kommunen satt et fokus på boligplanlegging. Vega kommune har ferdigstilte sin *Boligsosial handlingsplan (2016-2019)* i 2016.

Lavinntekt i husholdningene

Ikke alle husholdninger har holdt følge med den generelle inntektsveksten i samfunnet. Blant barnefamiliene gjelder dette enslige forsørgere, men også par med barn i aldersgruppa 0-6 år.

Andelen barn og unge i Nordland som lever under fattigdomsgrensa har økt fra 8,3 % i perioden 2011-2013 til 10,5 % i 2012-2013.

Andelen barn (0-17 år) i Vega som bor i husholdninger med lav inntekt (16 %) (under 60 % av nasjonal medianinntekt) var høyere enn fylket og i landet som helhet i 2013.

Figur 16 Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt.

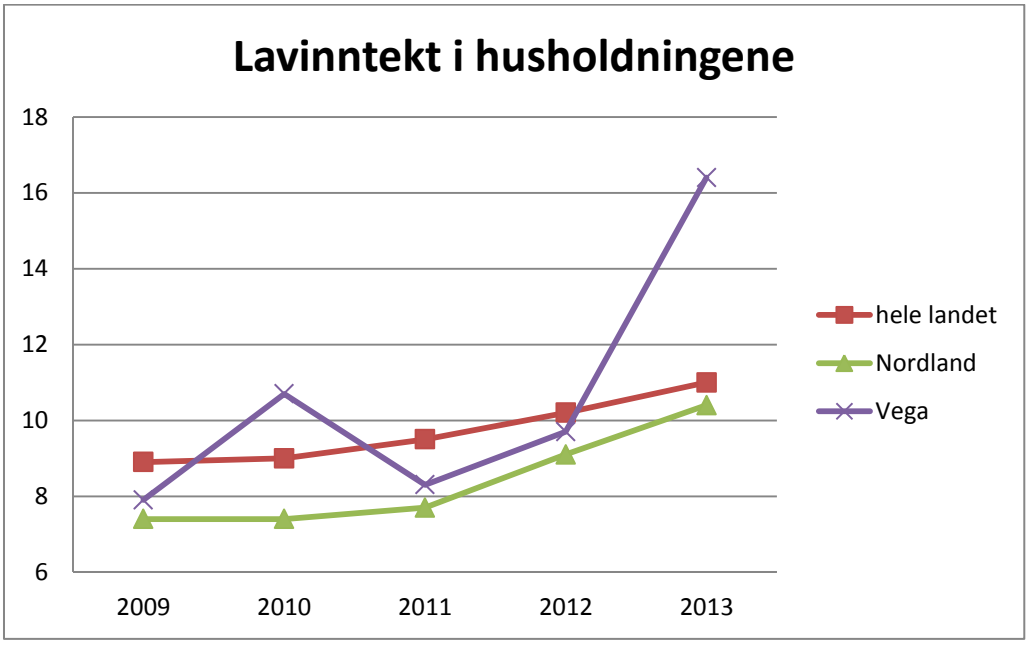

Kilde: Folkehelseinstituttet

Sosialhjelp

Andelen sosialhjelpsmottakere er redusert fra 11 % til 8 % i perioden 2005-2007 til 2010-2012.

Figur 17 Andelen sosialhjelpsmottakere.

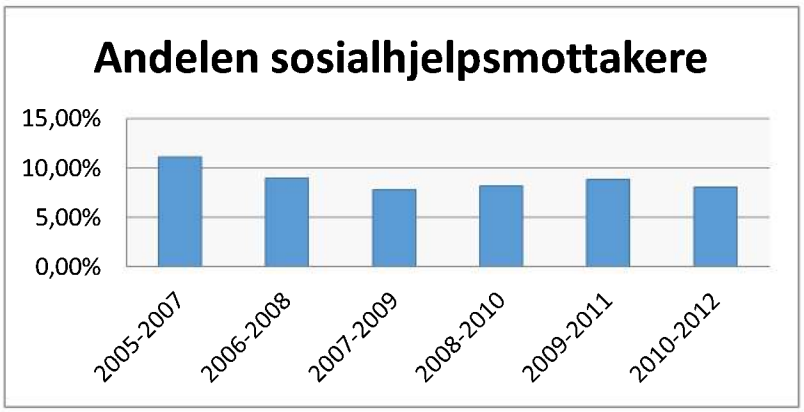

Kilde: PANDA/SSB

Gjennomsnitt stønad per innbygger 16 år og over er redusert fra 1.103,- i 2008 til 794,- i 2014.

Utdanning

I 2008 hadde 45 % av kommunes befolkning over 16 år utdanning på grunnskolenivå. Seks år senere er andelen reduser med 5 %. Vega ligger høyere enn nabokommunene, fylket og landet for andelen som har grunnskole som høyeste utdanning.

Figur 18 Andel av Vegas befolkning i prosent som (kun) har fullført grunnskole.

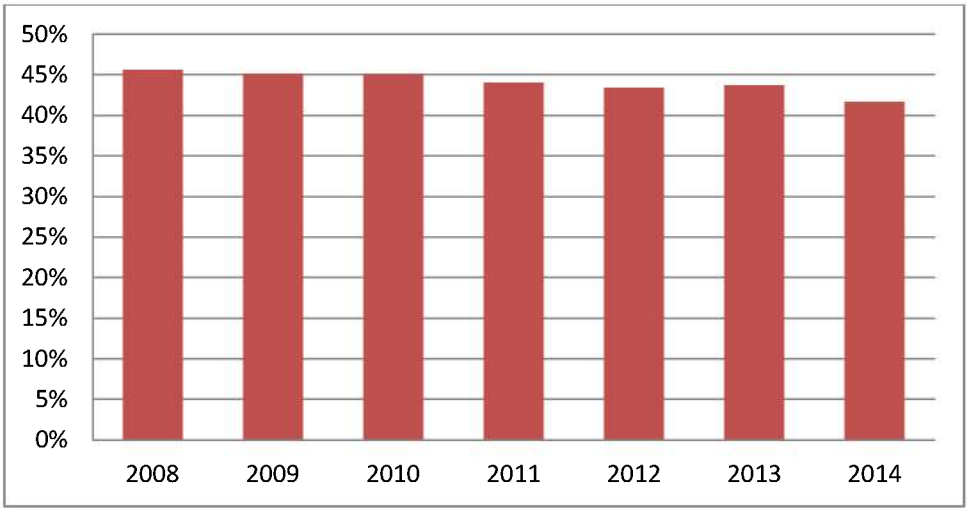

Kilde: PANDA/SSB

Det har vært en liten økning i andel av befolkningen med videregående, universitet eller høgskole (kort og lang) i Vega de siste to åra.

Videregående opplæring
Ungdom bosatt i Vega må reise ut av kommunen for å gjennomføre videregående opplæring. Mange elever pendler daglig med hurtigbåt til videregående skole i Brønnøysund eller de flytter på hybel pga. reisetid mv. Frafall i videregående skole for elever bosatt i Vega kommune er 29 % for perioden 2012-2014. Tall for fylke og Norge er henholdsvis 28 og 24. På landsnivå ser vi at det en sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og frafall i videregående skole.

Figur 19 Andel av befolkning i Vega (Bindal, Brønnøy, Sømna og Vevelstad) i prosent som har fullført videregående skole.

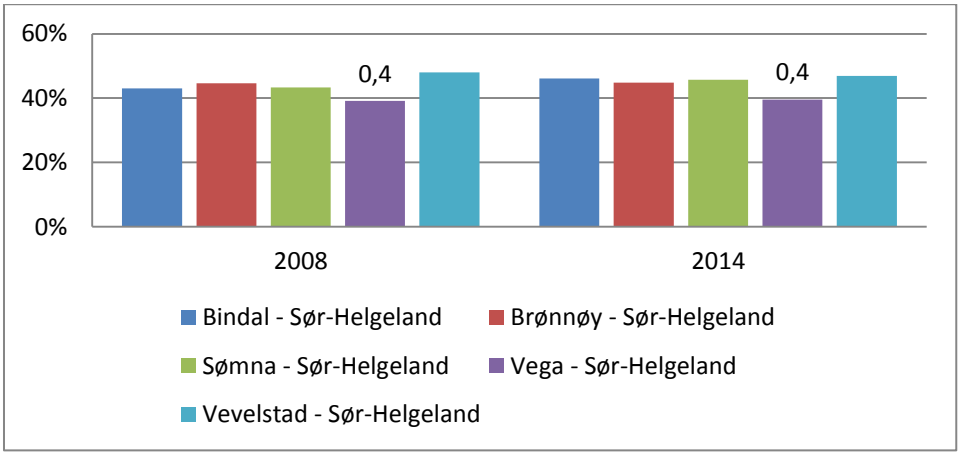

Kilde: PANDA/SSB

Både kommunen og fylket har hatt en økning i andelen av befolkningen med kort universitets- og høgskoleutdanning. I Vega har økningen vært på 5 % for kvinner, og for hele Vegas befolkning 3 %, i perioden 2008 til 2014.

Figur 20 Andel av befolkningen (fordelt på kvinner og menn) i Vega i prosent som har fullført kort (opp til 3 år) universitet- eller høgskoleutdanning.

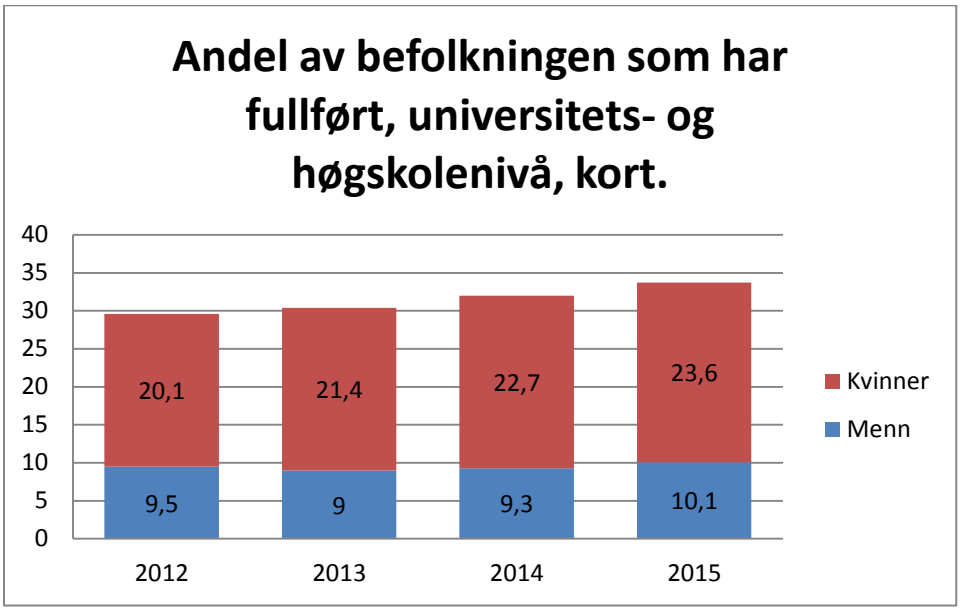

Kilde: PANDA/SSB

Trivsel

For at elever skal lære, må de trives. Alle elever har rett til et godt læringsmiljø. Det er mange faktorer som har betydning for trivsel og læring bl.a. klassemiljø, vennskap, lærerrollen, psykisk helse, foreldresamarbeid, mobbing og negative handlinger (jf. Utdanningsspeilet 2016).

Skolens formål omfatter mer enn skolefaglig læring. Skolen skal også ruste barn og unge til å møte livets mange utfordringer. Elevenes trivsel og læring er helt sentralt for å nå dette måler.

Klassemiljøet og klasseledelsen skaper en ramme for elevenes trivsel og for hvilke arbeidsrutiner klassen har for å lære. Arbeidsro i timene har også betydning for hvordan elevene opplever skoledagene.

Mange elever har utfordringer knyttet til psykisk helse. For disse elevene kan skoledagen bli vanskelig. Den psykiske helsen kan påvirke både elevenes trivsel på skolen og de faglige prestasjoner.

Foreldrenes holdninger til skolen har stor betydning for hvordan eleven mestrer skolehverdagen. Når foreldre er opptatt av hvordan deres barn har det på skolen, og hva som skjer på skolen, har eleven større muligheter både til å trives og til å oppnå gode læringsresultater.

Vega kommune ligger dårligere an enn landet som helhet når det gjelder trivsel på skolen (10.klasse) for skoleåret 2010/11 – 2015/16, Vega er helt nede på 78 prosent, mot fylkes 82 % og landet 85 %.

Figur 21 Trivsel, 7. og 10. klasse (B) jf elevundersøkelsen[3].

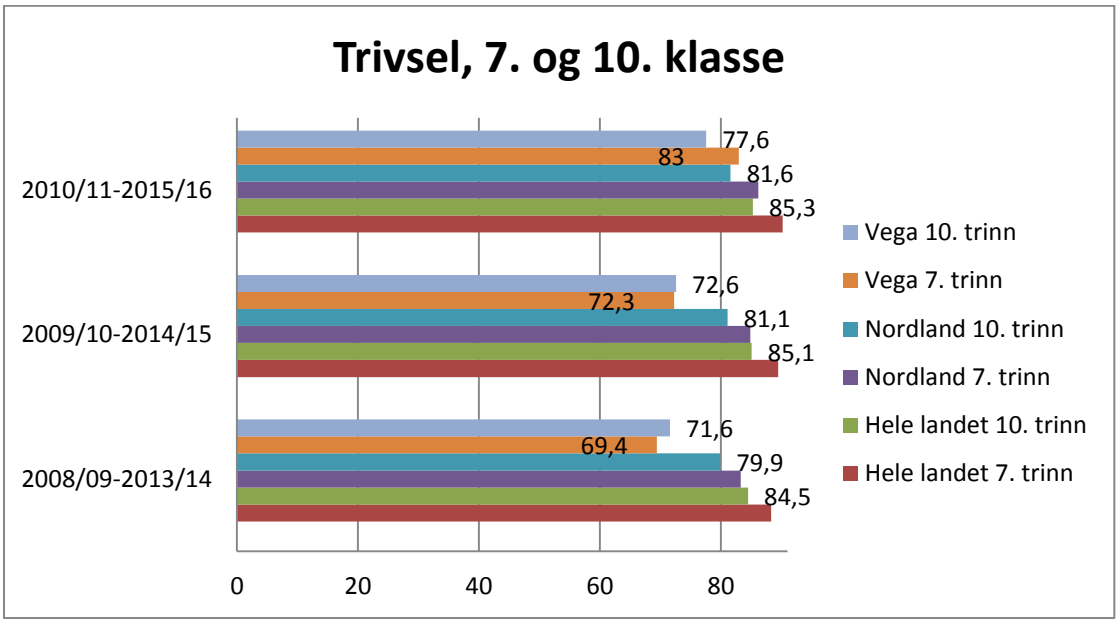

Kilde: Folkehelseinstituttet

Mobbing

Mobbing og andre negative handlinger har en negativ påvirkning på elevenes skolehverdag.

Andel elever i 7. og 10. trinn (henholdsvis 9 % og 10,4 %) i grunnskolen i Vega har opplevd mobbing de siste månedene jf. Elevundersøkelsen[4]. Mobbeandelen i Vega ligger over både fylket og landet.

[3] Det er obligatorisk å gjennomføre Elevundersøkelsen på 7. og 10.trinn i høstsemesteret.

[4] . Statistikken viser 5 års gjennomsnitt. I Elevundersøkelsen brukes begrepet mobbing som: ” gjentatt negativ eller ondsinnet atferd fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig og sårende måte er også mobbing”

Figur 22 Andel elever i 7.og 10.klasse/trinn som har opplevd mobbing de siste månedene.

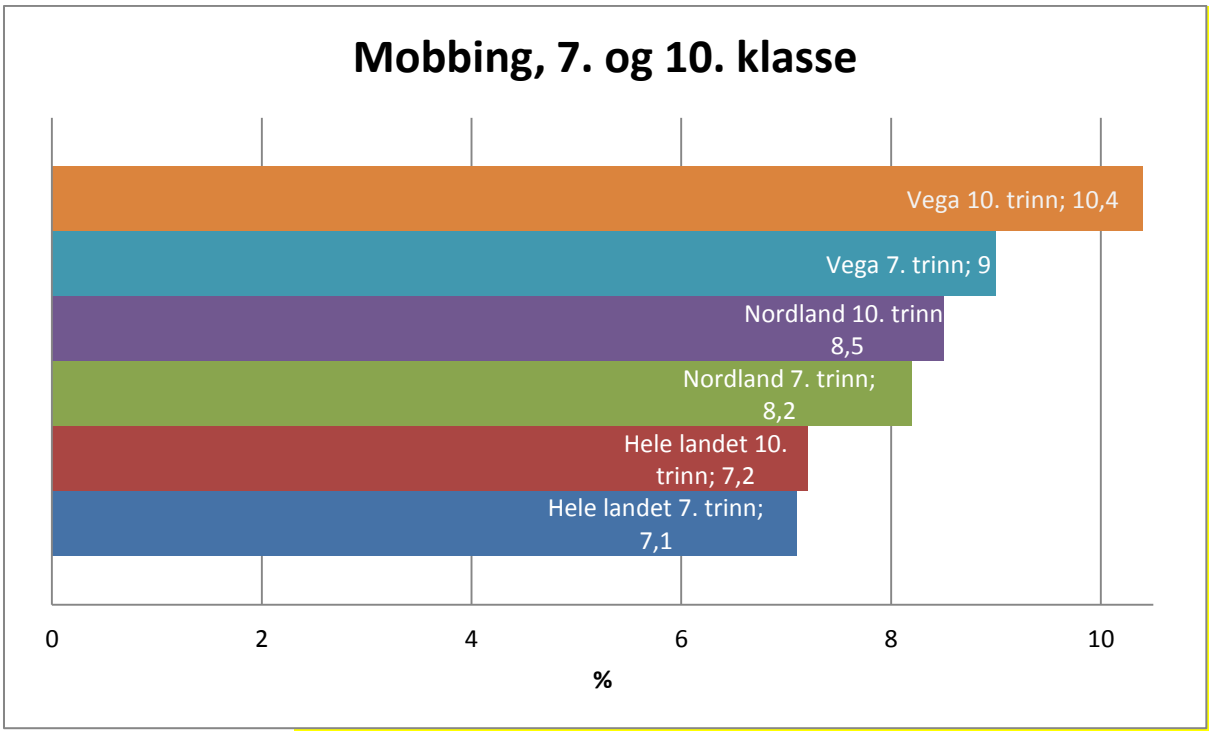

Kilde: Folkehelseinstituttet

Helse og levevaner

Helse påvirkes av en lang rekke faktorer; personlige egenskaper som alder og kjønn, våre levevaner, og bakenforliggende samfunnsforhold som kultur, arbeid, bo- og nærmiljø, utdanning og sosiale nettverk. De bakenforliggende faktorene kan fremme helsen, eller øke risikoen for sykdom.

Forventet levealder i Norge øker for hvert år. Menn har hatt større økning enn kvinner i forventet levealder. Kreft er den hyppigste årsaken til tidlig død i befolkningen, fulgt av hjerte – karsykdommer og voldsomme dødsfall.

Kreft som årsak til tidlig død hos menn på Vega er langt høyere enn til sammenligning med fylket.

Figur 23 Dødelighet kreft, menn og kvinner, 0-74 år[5]

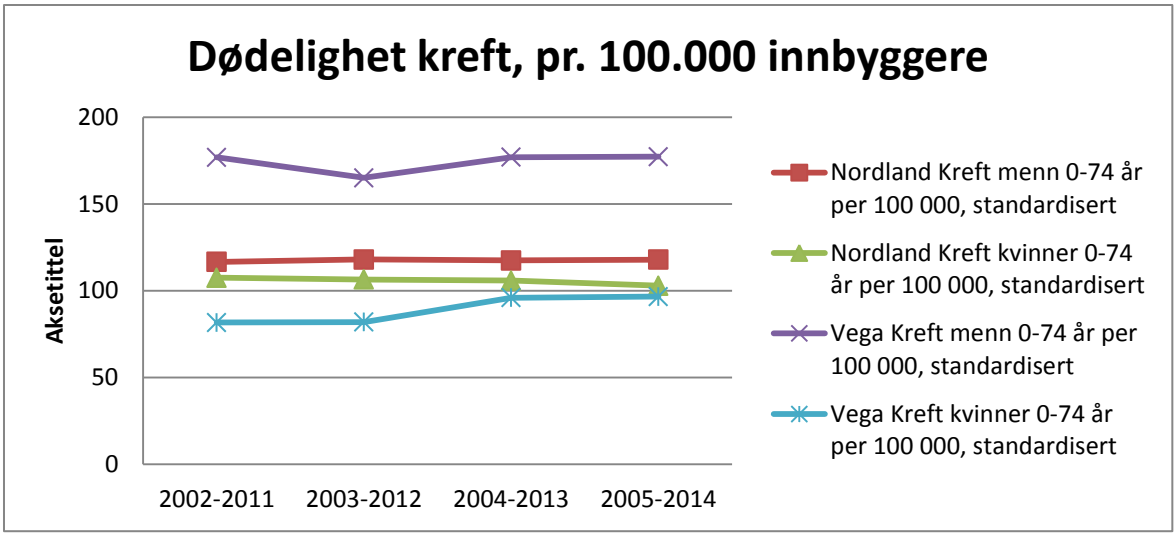

Kilde: Folkehelseinstituttet

Det finnes ikke statistikk for forekomsten av alle sykdommer i befolkningen. Man må derfor bruke andre indikatorer som bruk av helsetjenester, legemiddelbruk og dødelighet for å si noe om forekomsten av sykdom i befolkningen.

For aldersgruppen 0- 44 år, har Vega hatt en nedgang i kontakten med fastlege, både for kvinner og menn. For Nordland er det en økning for begge kjønn.

[5] Statistikken viser tidlig død forårsaket av alle krefttyper i aldersgruppen 0- 74 år. Tallene er per 100.000 innbyggere per år og med 10 års glidende gjennomsnitt. Statistikken viser kvinner og menn hver for seg og er sammenlignet med Nordland.

Figur 24 Legemiddelbruk, menn og kvinner, 0-44 år [6].

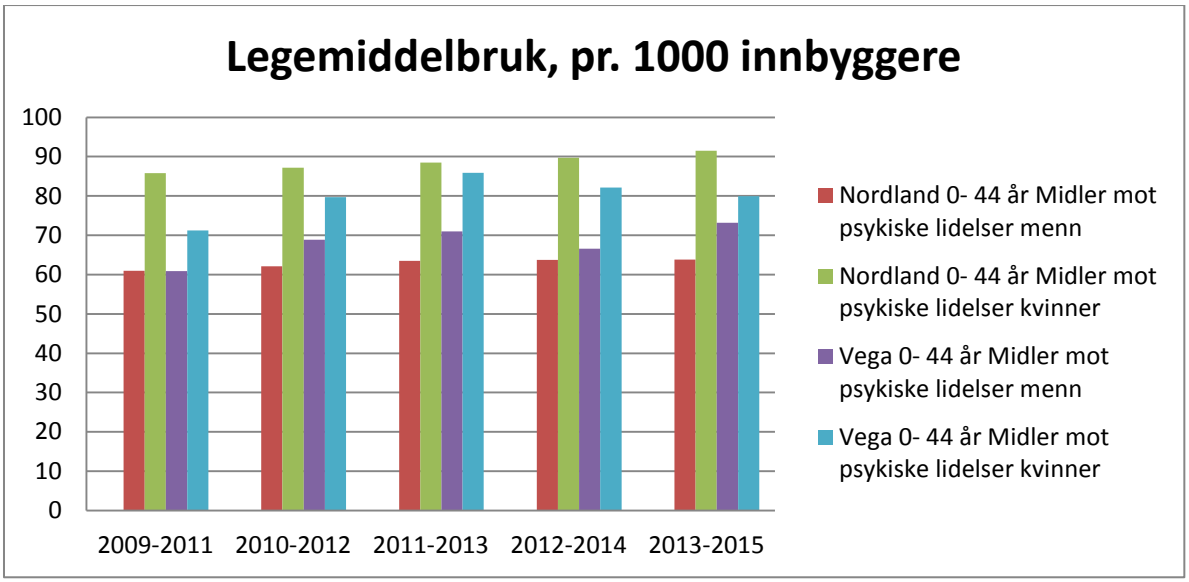

Kilde: Folkehelseinstituttet

Livsstilssykdommer (hjerte- og karsykdommer, type 2-diabetes, overvekt, KOLS, muskel- og skjelettsykdom og kreft) er generelt utbredt i Norge og dette utgjør et betydelig folkehelseproblem.

Flere kilder viser en tendens til økning i psykiske plager. Mange unge og voksne har plager som for eksempel bekymringer, føler seg nedtrykt/deprimert, følelse av håpløshet med tanke på framtida, og følelse av ensomhet. Betydelig flere kvinner enn menn har psykiske plager. Spesielt unge kvinner synes spesielt utsatt.

Der er en økning i kontakt med fastlege pga. psykiske lidelser og symptomer både i Nordland og på Vega. På Vega er økningen størst blant kvinner.

[6] Dersom en person har vært i kontakt med fastlege eller legevakt flere ganger i løpet av kalenderåret med samme sykdom/ lidelse, telles vedkommende kun én gang. Statistikken viser 3 års gjennomsnitt. Brukere defineres som personer som har hentet ut minst én resept i kalenderåret. Dersom en bruker henter ut flere resepter på samme legemiddel telles vedkommende som bruker bare én gang. Statistikken viser 3 års glidende gjennomsnitt.

Figur 25 Antall kontakter med fastlege som er registret med diagnoser tilknyttet psykiske symptomer og lidelser, alderen 15- 29 år.

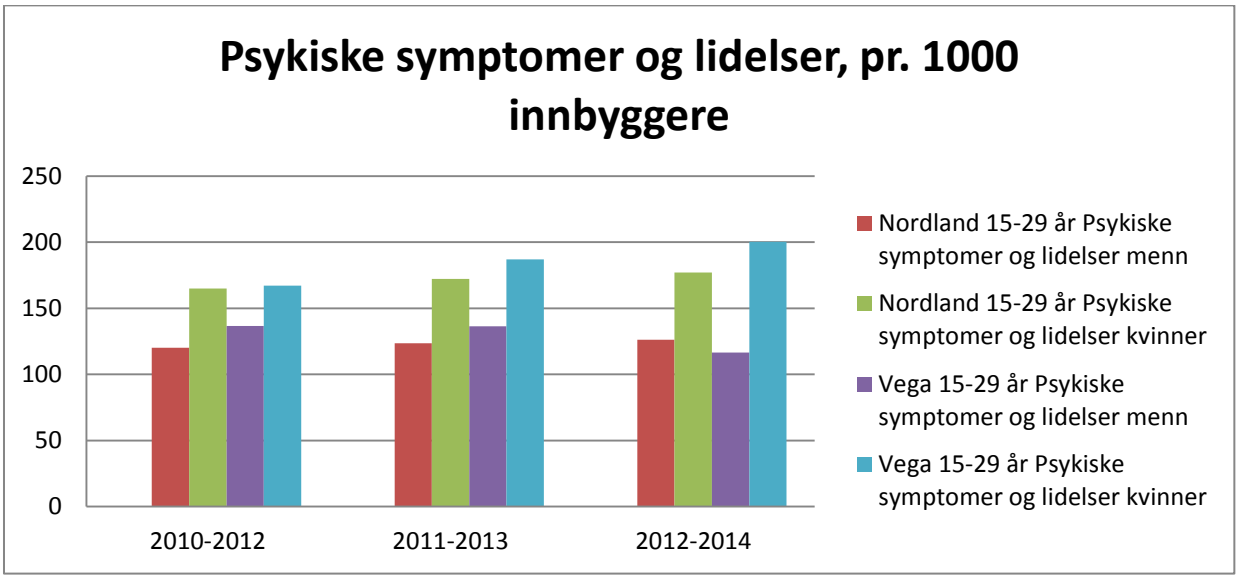

Kilde: Folkehelseinstituttet

Levevaner som fysisk aktivtetsnivå, kosthold og tobakks vaner er viktigste påvirkningsfaktorer for sykdom i befolkningen. Levevaner påvirker fysisk og psykisk helse. Levevaner er ikke bare et resultat av personlige valg, men også et resultat av miljø og levekår og hvilke muligheter man har tilgjengelig.

Aktivitetsnivået blant voksne i Nordland ligger som landet, ca 20 % driver moderat fysisk aktivitet minst 30 minutter per dag i 5 dager eller mer per uke. Turgåing eller annen egenorganisert aktivitet er mest utbredte aktiviteten, men mange trener også på treningsstudio. De fleste voksne oppfyller ikke aktivitetsanbefalingene og mange er generelt inaktive.

Det er betydelige sosiale forskjeller i helse og levevaner, både blant barn og voksne. Jo høyere utdanning og inntekt en gruppe har, jo høyere andel av gruppens «medlemmer» vil ha god helse.

4. Miljø og bærekraftig utvikling

Forbrukersamfunnet legger beslag på stadig større naturressurser. Økosystem endres og økende avfallsmengder, inkludert utslipp av klimagasser forsterker problemene.

Med bærekraftig utvikling menes en utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine. Dette medfører at våre handlinger og beslutninger må vurderes ut fra et

generasjonsperspektiv. Forståelsen for hvordan dagens samfunnsutvikling påvirker framtidige generasjoners handlingsfrihet og mulighet til å dekke egne behov, er sentralt.

Prinsippene om bærekraftig utvikling er forankret i kommunens overordna plandokumenter.

I *Forvaltningsplan for Vegaøyan verdensarv - sted er* **«bærekraftig bruk»** viktig da verdensarvverdiene skal brukes/forvaltes på en slik måte at de samme verdiene, i samme og/eller i større omfang, kan overføres til kommende generasjoner.

KOMMUNEPLANENES SAMFUNNSDEL

Hovedmålsetting for Vega kommune

Innbyggerne i Vega Kommunene skal sikres kommunale tjenester av god kvalitet. Innenfor rammen av en **bærekraftig utvikling** skal aktivitetene være forebyggende og ivareta sikkerheten for menneske og samfunn. Administrasjonen skal være rasjonell og preges av god tverrfaglig organisering, forståelse og praktisering.

Vega verdensarvområde med sine natur- og kulturlandskapsverdiene skal på kort sikt være i like god stand, eller bedre, som følge av målrettet forvaltning av natur- og kulturlandskapsverdiene. Det er fortsatt verdiskaping i verdensarv-området ved at større deler av området er tatt i bruk gjennom økonomisk, miljømessig og **kulturelt bærekraftige** aktiviteter som sikrer verdiene som ligger til grunn for nominasjonen.

På lang sikt er ambisjonen at Vega verdensarvområde med sine natur- og kulturlandskapsverdiene skal opprettholdes, eventuelt gjenskapes, gjennom aktiv, balansert og **bærekraftig bruk**, med basis i et levende lokalsamfunn på Vega.

Innenfor reiselivet på Vega har også bærekraftbegrepet alltid vært en naturlig del av utviklingsarbeidet. I 2010-13 deltok Vega i Innovasjon Norges pilotprosjekt for å utvikle måten å jobbe med **bærekraftig** reisemålsutvikling. Gjennom dette arbeidet der *nasjonal sertifiseringsordning* har vært viktig, har Vega to ganger oppnådd merket *«Bærekraftig Destinasjon»*. Jf. handlingsplan for reisemålsoppfølging / remerking (2016-2019), er målet at Vega skal utvikles som et bærekraftig reisemål der kulturarven skal ivaretas og videreutviklet. Ett av hoved fuksområdene er at det skal tas grep rundt miljøutfordringene, arbeidet med miljømerking av kommunen og næringsliv prioriteres. Miljøfyrtårn som merkeordning prioriteres.

Bærekraftig forvaltning av miljø og naturressurser

Naturressurser som jord, *skog*, *vilt*, *vann* og marine ressurser, er viktig for økonomisk vekst og næringsutvikling i kommunen. Vega har naturgitte forutsetninger med natur og landskap med stor opplevelsesverdi (se kartlegging).

Tabell 2 Areal (km²) Vega

	2012	2013	2014	2015	2016
Landareal	161,05	162,54	162,54	162,54	162,54
Ferskvatn	2,28	2,4	2,4	2,4	2,4

Kilde: SSB

I friluftslivets år 2015 ble Holmvatnet valgt til kommunens beste friluftsområde, og markerer en stigende bruk av utmark. Tilrettelegging av nærmiljønaturen gir økt bruk – også i et folkehelseperspektiv. Lysløypa ved kommunesenteret Gladstad rustes opp til ei helårs turløype og skal kunne brukes av alle. Fremveksten av nye aktiviteter kan føre til at motsetninger oppstår når bruken av ulike aktiviteter deler samme område.

Forvaltning og bærekraftig bruk av vannressursene er viktig. Vannressursene må forvaltes og brukes på en slik måte at også kommende generasjoner skal kunne utnytte ressursene som grunnlag for verdiskaping. Miljøtilstand og menneskeskapte påvirkninger i forhold til miljømålet om god økologisk og kjemisk tilstand i vassdrag, kyst og grunnvann skal vurderes av vannforvaltningen (jf. vann forskriftene). Flere av våre vannforekomster er i risiko for ikke å oppnå god miljøtilstand innen 2021.

Høstbart vilt og innlandsfisk skal også utnyttes i et bærekraftig perspektiv. Det felles stadig mer elg og rådyr i Vega, og jakt er den primære faktoren som regulerer bestandene. Situasjonen for elgbestanden er god pr i dag, men det er viktig å følge utviklingen i et langsiktig perspektiv.

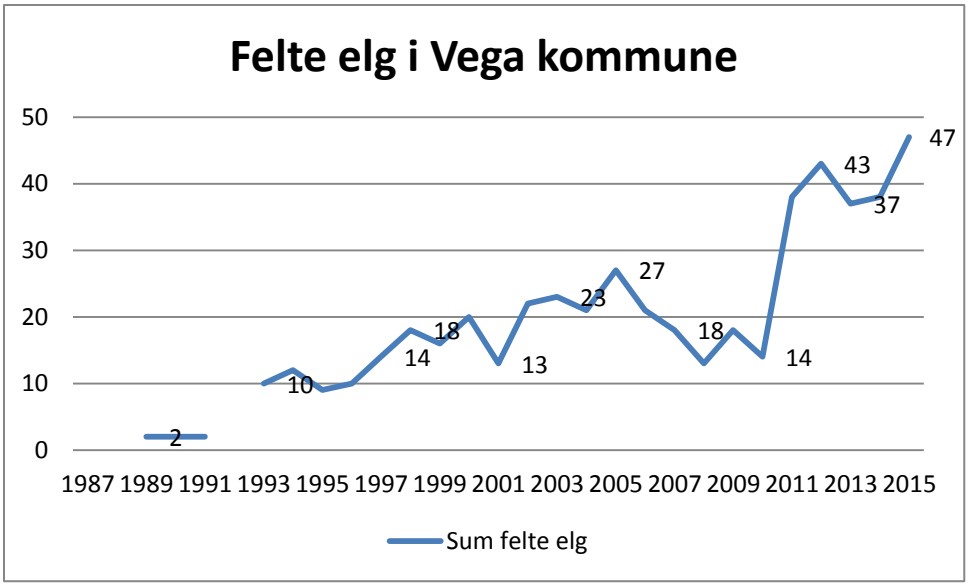

Kilde: Hjorteviltregisteret (Naturdata)

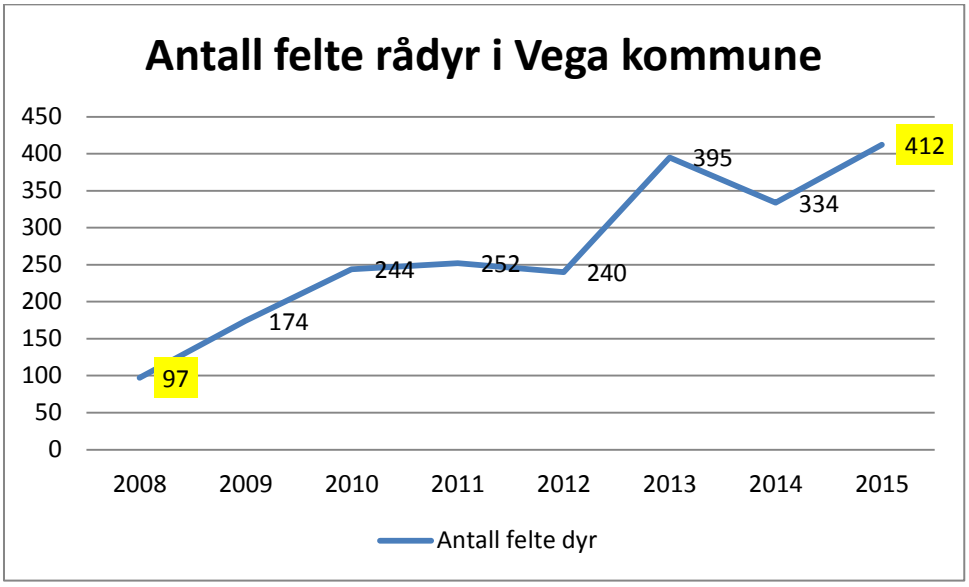

Kilde: Hjorteviltregisteret (Naturdata)

Bestandsplanlegging for elg, elgforskning, organisering av grunneierlag/ utmarkslag og salg av jaktkort (rettigheter) for gås, rådyr osv. gir en god ressursutnyttelse, god økonomisk gevinst for lokalsamfunnet og gode opplevelser for både tilreisende og lokale jegere.

Klima og energi

Klimaendringene påvirker natur og mennesker over hele verden. Den globale temperaturøkningen må holdes under 2 °C for å unngå farlige klimaendringer. En kraftig reduksjon i klimagassutslippene kan gi en utviklingsbane der to-

graders-målet overholder. Forsetter utslippene å øke vil det kunne få dramatiske følger. Økosystemene spiller en viktig rolle for å begrense effektene av klimaendringer.

Klimaendringer berører Nordland fordi de kan ha store konsekvenser for ressursgrunnlaget som bl.a. lokalsamfunnet Vega er avhengig av. Endringer i vær- og vindforhold, nedbørsmengde og havtemperatur, vil også påvirke samfunnssikkerheten i den enkelte kommune. Regnflommer vil bli større og forekommer oftere, og mange sektorer vil berøres negativt av klimaendringene.

Bærekraftig stedsutvikling

Samfunnsutviklingen de siste 50 årene har gitt nye generasjoner stor frihet med hensyn til valg av bosted, utdanning og arbeid. For kommunens og fylkets del har dette medført økt fraflytting fra fylket, og sentralisering innad i Nordland. Valgfriheten til å bosette seg der man ønsker, gjør at det i tettsteder (byer) i langt større grad enn tidligere må arbeides målbevisst for å skape attraktive tettsteder (byer) for å opprettholde befolkningsstrukturen. Arealet av tettsted er redusert samtidig som bosatte (både kvinner og menn) i tettsted har økt i Vega.

Tabell 3 Areal og befolkning i tettsteder

Vega	**2009**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Areal av tettsted (km²)	0,52	0,52	0,52	0,49	0,5	0,48
Bosatte	291	283	282	292	313	313

Kilde: SSB

Figur 26 Bosetting av befolkningen i spredtbygd- og tettbygd strøk i Vega kommune.

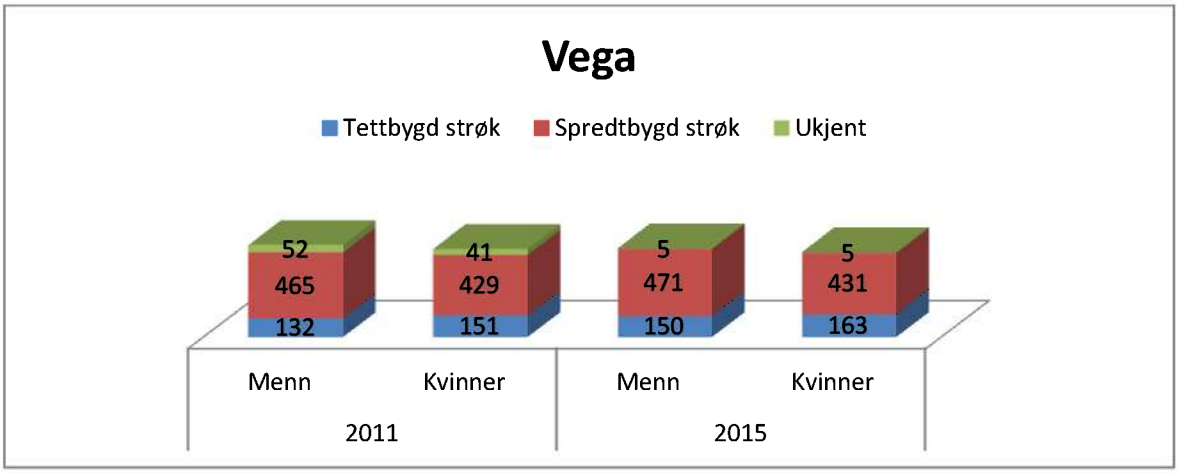

Kilde SSB

Nordland er et av fylkene med lavest andel personer utsatt for støy fra veitrafikk. Jf. levekårsundersøkelsen i Nordland 2014 rapporterte 3 % om plagsom støy i nærområdet på Sør-Helgeland (13 % for Nordland). I samme undersøkelse rapporterte 0 % å ha dårlig luftkvalitet av de som bor på Sør-Helgeland.

Mange opplever at det er få alternativer til bilbruk i sin hverdag, også på korte strekninger. Dette kan forklares i en manglende tilrettelegging for gående og syklende, og lav utbygging av kollektivtransport.

Innen utgangen av 2016 skal halvparten av kommunens befolkning bruke aktiv transport[7] til og fra skole eller arbeid to dager pr. uke, -eller mer (jf. Samarbeidsavtalen om folkehelsearbeid 2014- 2016 inkl. tiltaksplan mellom Nordland fylkeskommune og Vega kommune, samt kommunens Trafikksikkerhetsplan for 2015-18).

5. Arealforvaltning og infrastruktur, natur og friluftsområder

Arealforvaltningen må skje på grunnlag av helhetlige arealplaner som gir fleksibilitet, forutsigbarhet og langsiktighet i bruk og vern av arealer.

Planleggingen har som formål å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Planlegging skal skje i henhold til plan- og bygningsloven. Prinsippet om universell utforming skal ligge til grunn i arbeide. Viktige hensyn som gode bomiljø, oppvekst- og levevilkår, helseperspektivet og kriminalitetsforebygging skal ivaretas i planleggingen.

[7]Transportmåter som gir fysisk aktivitet på reiser som uansett skal gjennomføres, for eksempel til/fra jobb/skole og handle-/følgereiser. Primært gange og sykling, men også ski/rulleski, rulleskøyter, sparkesykkel, løping, etc. Kan tenkes i kombinasjon med annen transport, som ulike former for kollektivtransport og bil (innfartsparkering).

Kommuneplanens samfunnsdel skal styre samfunnsutviklingen i kommunen. Den gir føringer for hvordan kommunens arealer skal forvaltes gjennom arealplaner. Gjennom arealplanleggingen er kommunen en viktig aktør i arbeidet med sikring av areal som har betydning for befolkningen og næringslivet.

Samfunnsdelen til kommuneplanen for Vega er fra 2004. For hovedsatsingsområdet samfunnsutvikling, nærings utvikling og bosetting (i samfunnsdelen) har Vega kommune utarbeidet og vedtatt en egen kommunedelplan (KDP) med handlingsprogram i 2015.

Arealdelen er fra 2010. I perioden 2011 til 2015 har det som forventet vært en økning i arealet som brukes til bolig- og fritidsbebyggelse samt transport/telekommunikasjon /teknisk infrastruktur. Det har også vært en liten økning i jordbruksarealet og med en tilsvarende nedgang i våtmarks areal.

Tabell 4 Arealbruk og arealressurser (km²).

Arealbruk og arealressurser (km²)	2011	2015
	Areal	Areal
Boligbebyggelse	0,59	0,63
Fritidsbebyggelse	0,38	0,4
Bebygd område for landbruk og fiske	0,45	0,45
Næring, offentlig og privat tjenesteyting	0,17	0,17
Undervisning og barnehage	0,02	0,01
Helse- og sosialinstitusjoner	0,01	0,01
Kultur og religiøse aktiviteter	0,02	0,02
Transport, telekommunikasjon og teknisk infrastruktur	1,46	1,59
Grønne områder, idretts- og sportsområder	0,08	0,07
Uklassifisert bebyggelse og anlegg	0,04	0,04
Jordbruksareal	16,9	17,02
Skog	11,44	11,43
Åpen fastmark	109,33	109,92
Våtmark	9,82	9,73
Bart fjell, grus- og blokkmark	10,82	10,02
Ferskvann	3,04	3,04

Kilde: SSB

Tabell 5 Fysisk nedbygd areal (km²)

Fysisk nedbygd areal (km²)	2011	2015
Areal dekket av bygninger	0,24	0,26
Areal av vegbane	0,7	0,75

Kilde: SSB

Næringsareal, infrastruktur og bredbånd

Tilrettelegging av egnede næringsareal, produksjonslokaliteter, god tilgang på drikkevann og god infrastruktur knyttet til kommunikasjon og transport, er ofte helt avgjørende for nye bedriftsetableringer og videre bedriftsutvikling. Tilgang til digital infrastruktur med tilstrekkelig kapasitet og stabilitet, vurderes i dag som en naturlig del av infrastrukturen i et velfungerende samfunn. Bredbånd og mobildekning har betydning for tilflytting og rekrutering av kompetanse. Tilgang til digital infrastruktur danner grunnlaget for et mer konkurransedyktig næringsliv og næringsutvikling, mer kostnadseffektivt forvaltning, mer velferd og bedre helsetilbud. En digital infrastruktur er viktig i et samfunnssikkerhets- og beredskapsperspektiv.

Vega som kystkommune og med et sjøbasert næringsliv har utfordringer med kaier og infrastruktur som må tilpasses nye behov og krav.

Utviklingen innenfor IT-området går raskt, og kommunen/lokalsamfunnet har behov for et bredbåndstilbud av høy kvalitet og kapasitet. Det kommer stadig nye innretninger som kan koples til nett, og som krever økt kapasitet. Bruk av sosiale medier, kommunikasjonen med offentlige etater og bedrifter, samt bruk av it mot mer intelligent overvåkning i hjemmet slik at eldre kan bo hjemme lengre, krever at man har tilgjengelig internett.

Bredbåndsdekning i Vega er under utbygging og antall husstander /bedrifter /off. inst. med høyhastighets bredbånd vil bli meget bra når både trinn 1 og 2 er ferdig.

Figur 27 Antall husstander med bredbåndstilknytning med registrert hastighet 0-32 Mbit/s

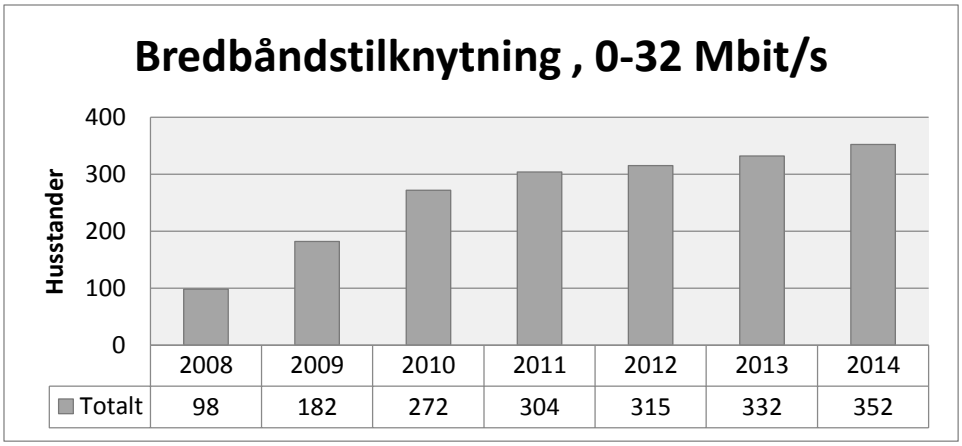

Kilde: PANDA/SSB

Husstander tilknyttet bredbånd har økt med 275, fra 98 i 2008 til 373 i 2015.

Figur 28 Antall husstander med bredbåndstilknytning med registrert hastighet 8-32 Mbit/s.

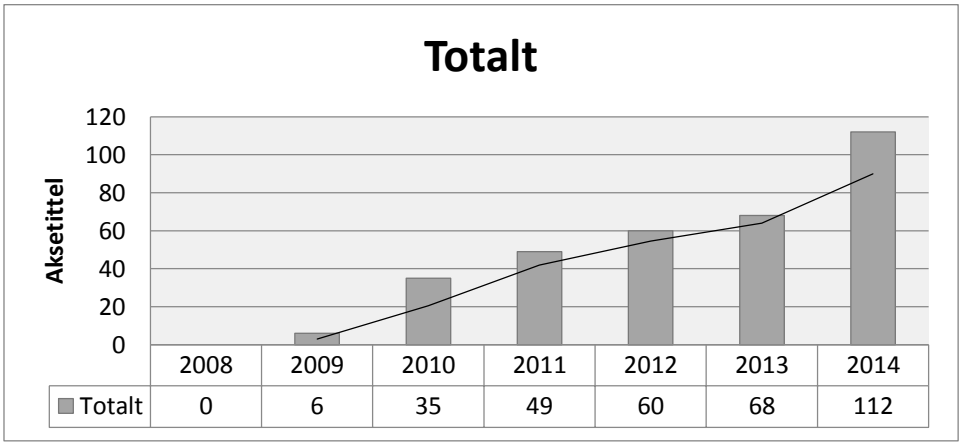

Kilde: PANDA/SSB

Landbruk

Kommunal forvaltning av landbruksareal.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Landbrukseiendommer	295	294	293	275	274	275
Produktivt skogareal	3652	3646	3242	3259	3259	3266
Jordbruksbedrifter	75	74	72	72	66	56
Jordbruksareal i drift	15553	15370	15307	15307	15195	15038

Kilde: SSB

Kulturminner og arealforvaltning

Norge har et nasjonalt resultatmål for verneverdig kulturminner og kulturmiljøer som i korthet går ut på å minske tapet av disse. Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø skal forvaltes og ivaretas som bruks- og kunnskapsressurser, og som grunnlag for opplevelser.

Deler av kommunen, Vegaøyan, ble i 2004 skrevet inn på UNESCOs verdensarvliste, som det første norske kulturlandskapsområde. Innenfor verdensarvområdet ligger fiskeværet Skjærværet med 29 enkeltbygninger og Fyrstasjonen Bremsteinen som er fredet (av RA med hjemmel i Kulturminneloven).

Vega kirke, på Gladstad, er listeført av Riksantikvaren.

I Riksantikvarens nasjonale kulturminnedatabase, er det registrert over 10 000 kulturminnelokaliteter i Nordland. Tap av kulturminner er stor da mange kulturminner mangler god kartfesting. De fleste kulturminner er ennå ukjent, også i Vega.

Av de 129 utvalgte kulturminner som er vurdert som regionalt og nasjonalt viktig på Sør-Helgeland jf. registreringene presentert i boka *Kulturminner på Sør-Helgeland* (Nordland fylkeskommune), ligger 36 i Vega kommune hvorav 13 innenfor Vegaøyan verdensarvområde.

SEFRAK– registeret er et landsdekkende register over bygninger og anlegg eldre enn år 1900. i Nordland består dette av ca. 22 000 objekter, og på Sør-Helgeland ca. 2600 objekter og av disse er 730 på Vega.

At en bygning er registrert i SEFRAK gir den ikke et formelt vern, og registeret er statisk slik at oppdateringer i liten grad har blitt gjort siden registreringen ble gjennomført i perioden 1975-1995. Kun et fåtall av nyere tids kulturminner har et formelt vern, men det betyr ikke at ikke er bevaringsverdige.

For at kulturminneverdiene skal kunne ivaretas, er det en forutsetning at de defineres, registreres og erkjennes som ressurs i stedsutvikling, og som grunnlag for verdiskaping basert på kulturarv.

I reguleringsplan (jf. PBL) for Nes-Kirkøy er deler av områdets kulturmiljø regulert til spesialområde med formål bevaring og formå bevaring for en del enkeltbygninger (jf. PBL).

Kommunen er en viktig aktør i ivaretakelsen av kulturminner og kulturmiljøer gjennom samfunns- og arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Kommunen har også ansvar for å ivareta de lokale kulturminneinteressene. Dette gjøres best gjennom å utarbeide lokale planer.

Natur-, friluftsliv- og andre rekreasjonsområder

Våre naturverdier og mulighetene for et rikt friluftsliv er en viktig grunn for at mange velger å bo i vår landsdel. Naturen innbyr til et vidt spekter av friluftsliv for befolkningen hele året. Muligheten for å kunne drive aktivt friluftsliv er viktig for å ivareta befolkningens mentale og fysiske helse. Til tross for at man nå har mer fritid enn før, har mange en mer stillesittende livsførsel. Utviklingen av samfunnet med økt levestandard og økt mobilitet har også medført nedbygging og privatisering av arealer.

Vega er et attraktivt reisemål for natur- og kulturarvbasert opplevelser. For å utnytte potensialet for verdiskaping knyttet til rekreasjon, ferie og fritid, samt opplevelser, fremheves betydningen av innovasjon og entreprenørskap. Naturen og friluftslivet er også en viktig næringsressurs.

Alle grupper i befolkningen skal ha rett til like muligheter og lik tilgang til friluftsliv. Tilgangen til arealer og allemannsretten er de vesentlige forutsetningene for et aktivt friluftsliv for alle lag av befolkningen. Viktige friluftsområder må derfor sikres gjennom god arealforvaltning.

Friluftsliv

Kommunen er en sentral aktør i arbeidet med friluftsliv og oppfølging av nasjonale friluftslivmålsettinger. Kommunens arealplanlegging legger føringer for befolkningens muligheter til friluftsliv og naturopplevelser i nærmiljøet. Grønnstruktur, deler av kulturlandskapet og strandsonen er attraktive arealer for friluftsliv og er lett tilgjengelig for alle grupper. Disse arealene har stor verdi for å ivareta muligheten til å drive friluftsliv. Kommunen har også ansvar for tilrettelegging av områder, opparbeiding og merking av turstier, samt informasjon om friluftsmuligheter i egen kommune.

For å sikre areal med viktige kvaliteter eller som er viktig for ulike friluftsaktiviteter, er kunnskap nødvendig. I Vega har i samarbeid med NFK gjennomført og fullført kartlegging av viktige friluftsområder i kommunen.

Eidem friluftsområde, er kommunens enste statlig sikra friluftsområde, som også er regulert jf PBL til friområde. Fylkesmannen i Nordland har også godkjent kommunens forvaltningsplan for friluftsområdet. Ansvar for ervervelse

av nye spesielt viktige friluftslivsområder er tillagt Miljødirektoratet. Kommunen kan søke Mdir om slik erverv /økonomisk medvirkning.

Barn og unge er en uensartet gruppe med mange forskjellige interesser. Barns tilgang til gode områder egnet til lek, er sentral for å sikre gode oppvekstmiljø. Barnetråkk registering er et viktig verktøy for å ivareta barns interesser, men de blir fort utdaterte, og prosessen må gjentas med jevne mellomrom. En enkel barnetråkk registering ble gjennomført ifb. med utarbeidelsen av overordna arealplan (2010) for Vega kommune.

Kystsonen / Strandsonen

Kyststrekninger uten inngrep er spesielt verdifull for framtida. Klare planmålsetninger og godt verktøy er viktig for en helhetlig og langsiktig forvaltning av kystsonen. Grunnlaget ligger i kartlegginger av den delen av strandsonen som står i direkte samspill med sjøen både økologisk, topografisk og /eller bruksmessig. Den funksjonelle strandsonen kan være smalere eller breiere enn 100-metersbeltet.

Tabell 6 Kystlinje (km) i 2009 (avslutta tidsserie)

	Bindal	Sømna	Brønnøy	Vega	Vevelstad
Kystlinje fastlandet	317,6	137,7	387,3	0	117,1
Kystlinje øyer	192,1	220,1	647,6	**1369,2**	77,3

Kilde: SSB

Det er ca. 17 874 dekar strandareal i Vega kommune, av disse er 25 % nærmest flatt, og ca. 42 % med slak helling. Det er disse arealene som er mest attraktivt for bruk og opphold.

Figur 29 Strandsoneareal og andel av ulike helling.

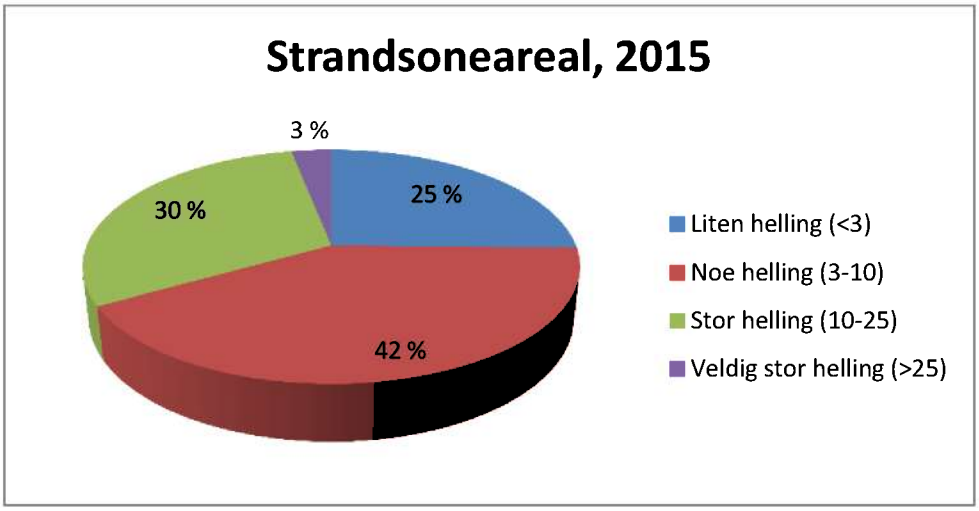

Kilde: SSB

Det er 14 883 dekar potensielt tilgjengelig strandsoneareal i Vega. Ikke tilgengelig areal fordeler seg på 1009 daa bygningsnært areal, 1842 daa dyrka mark og 140 veiareal.

Figur 30 Strandsoneareal og arealbruk i ulike helling.

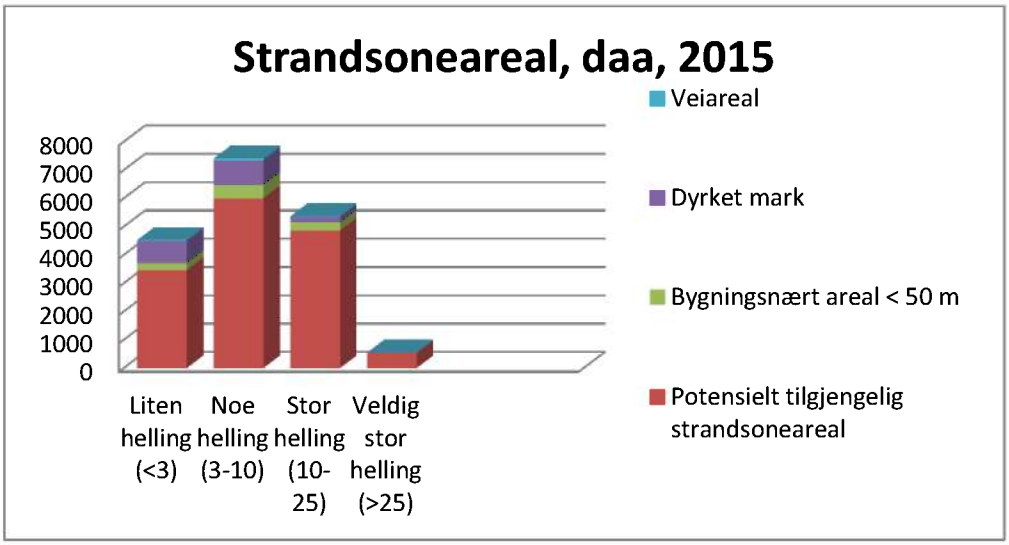

Kilde: SSB

Arealbruken i strandsonen viser at dyrka mark utgjør den største delen med 61 %, bygningsnært areal og veiareal utgjør henholdsvis 34 og 5 % hver.

Figur 31 Strandsoneareal og total arealbruk for alle hellingsgrader.

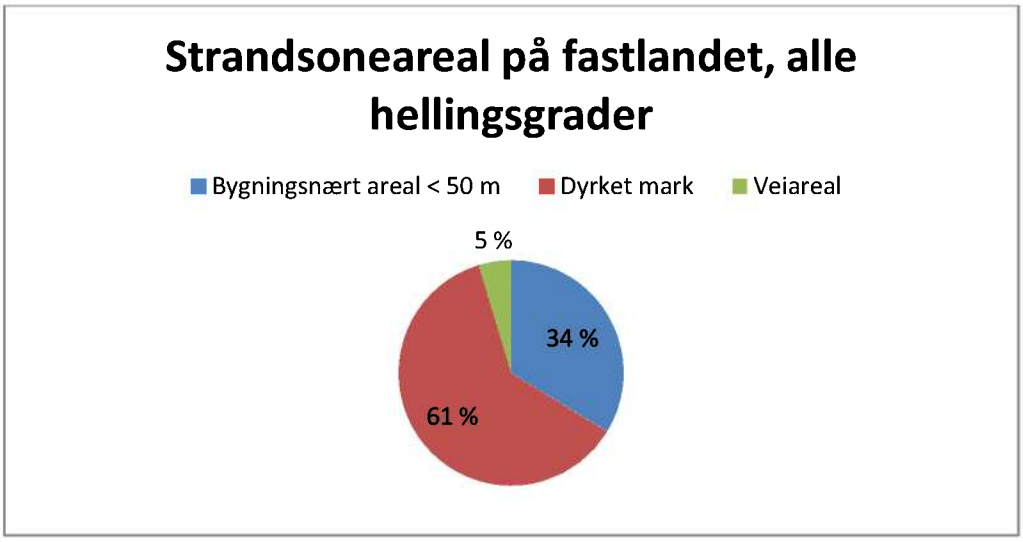

Kilde: SSB

I perioden 2010 – 2015 er det bygd 5 boliger, 17 fritidsboliger og 33 garasjer /uthus til boliger i strandsonen i kommunen.

Figur 32 Bygging i strandsona.

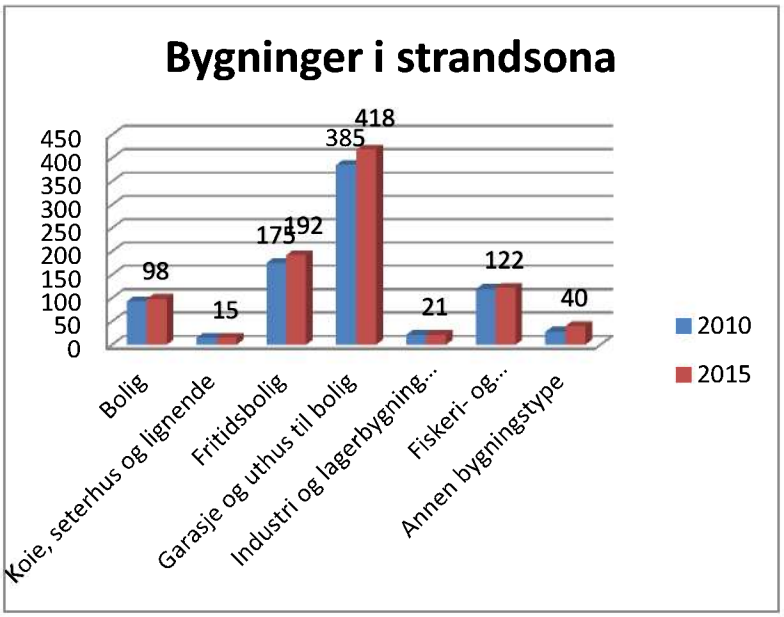

Kilde: SSB

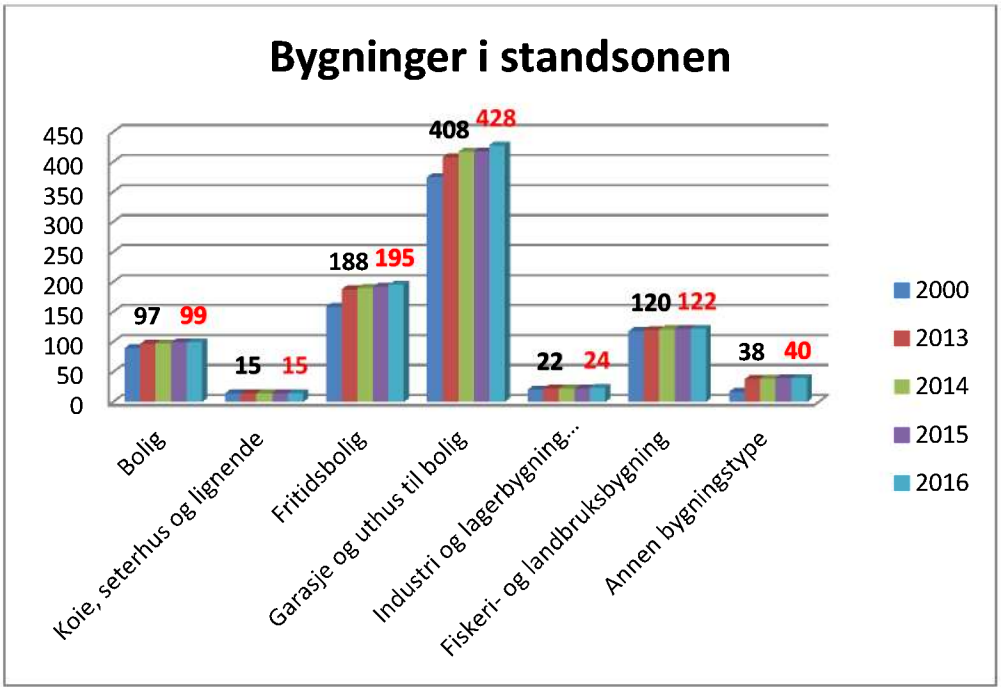
Bygninger i standsonen
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
97
99
15
15
188
195
408
428
22
24
120
122
38
40
Bolig
Koie, seterhus og lignende
Fritidsbolig
Garasje og uthus til bolig
Industri og lagerbygning...
Fiskeri- og landbruksbygning
Annen bygningstype
2000
2013
2014
2015
2016

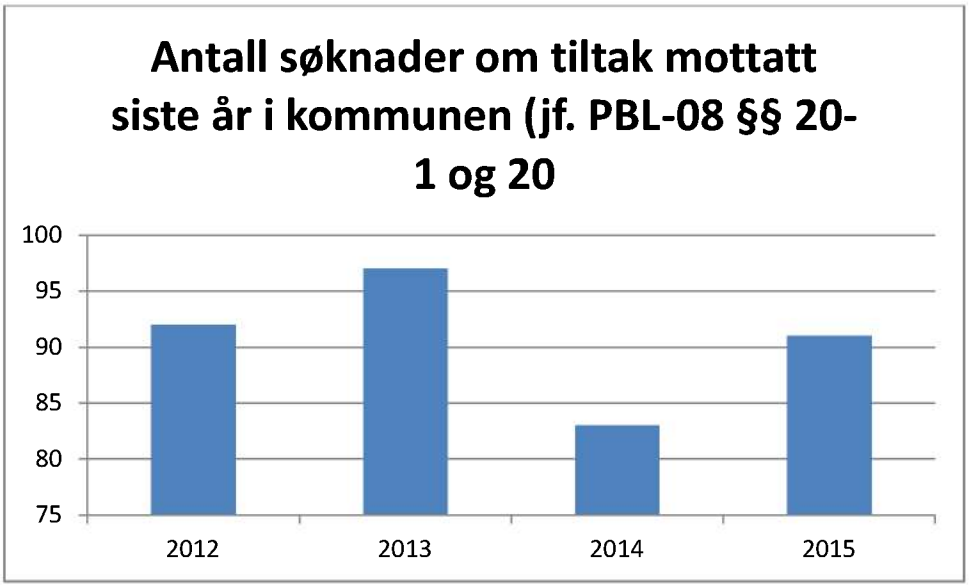
Antall søknader om tiltak mottatt siste år i kommunen (jf. PBL-08 §§ 20-1 og 20
100
95
90
85
80
75
2012
2013
2014
2015

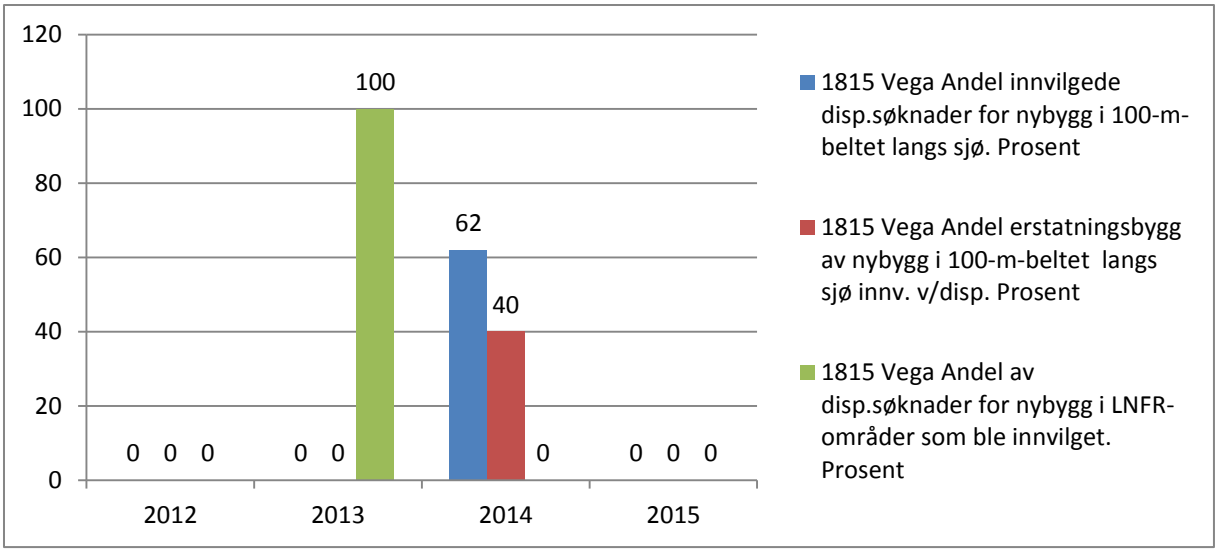

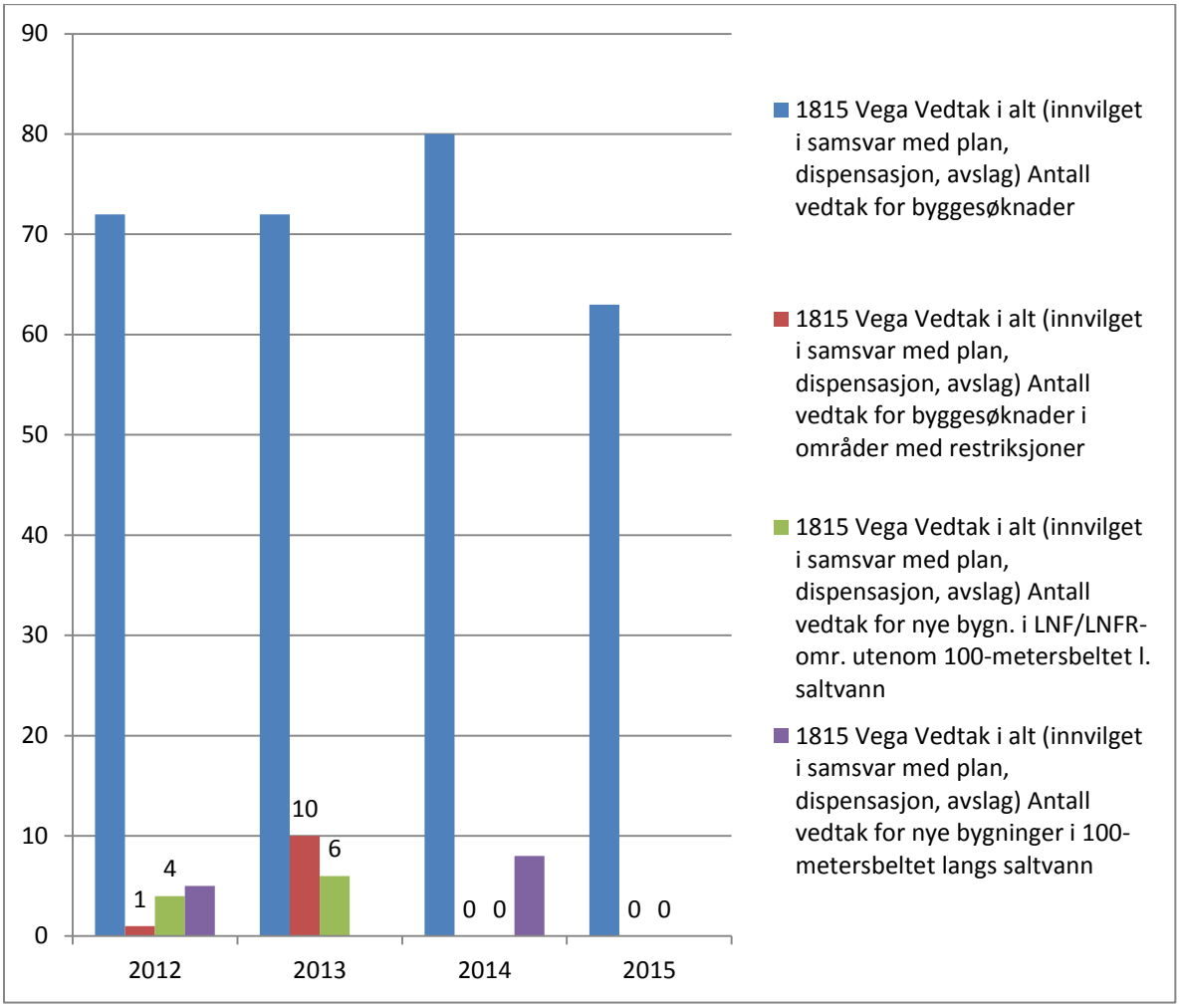

Naturmangfold

Beskyttelse av naturmangfold er et sentralt prinsipp som blant annet er gitt i naturmangfoldloven. Det er også et viktig ut fra prinsippet om bærekraftig utvikling. Naturmangfoldloven gir virkemidler til å vektlegge naturhensyn i all offentlig myndighetsutøvelse, både i og utenfor vernede områder.

Mange steder er det biologiske mangfoldet tett knyttet til menneskelig aktiviteter. Hovedårsaken til at arter utryddes, skyldes at leveområder ødelegges, forringes og minskes. Mange arter og naturtyper står i fare for å forsvinne for alltid.

Registeringer av naturmangfold skal brukes i arealplanleggingen og viktige verdier skal ivaretas. Manglende kunnskapsgrunnlag gir behov for nye registeringer.

Bevaring av naturmangfold skjer både gjennom artsforvaltning og områdefredning. Gjennom tidligere vedtak er betydelige areal i Vega blitt vernet. Dette har bidratt til å sikre et rikt naturmangfold i nasjonalt og lokalt, men det har også medført restriksjoner på bruk og utnytting av arealer.

Alle verneområdene opprettet etter naturmangfoldloven (tidligere naturvernloven) inngår i Vegaøyan verdensarvområde.

Tabell 7 Vernet areal (km2) i Vega kommune

1815 Vega	Vernet areal (km²) i
Naturreservat	8,83
Landskapsvernområde	7,15
Andre fredninger	2,38

Kilde: SSB

6. Næring og sysselsetting

Sysselsatte i næringene har gått ned fra 506 i 2008 til 492 i 2014. Men det har vært en liten økning på 10 stk. fra bunnåret 2012.

Figur 33 Sysselsatte i Vega.

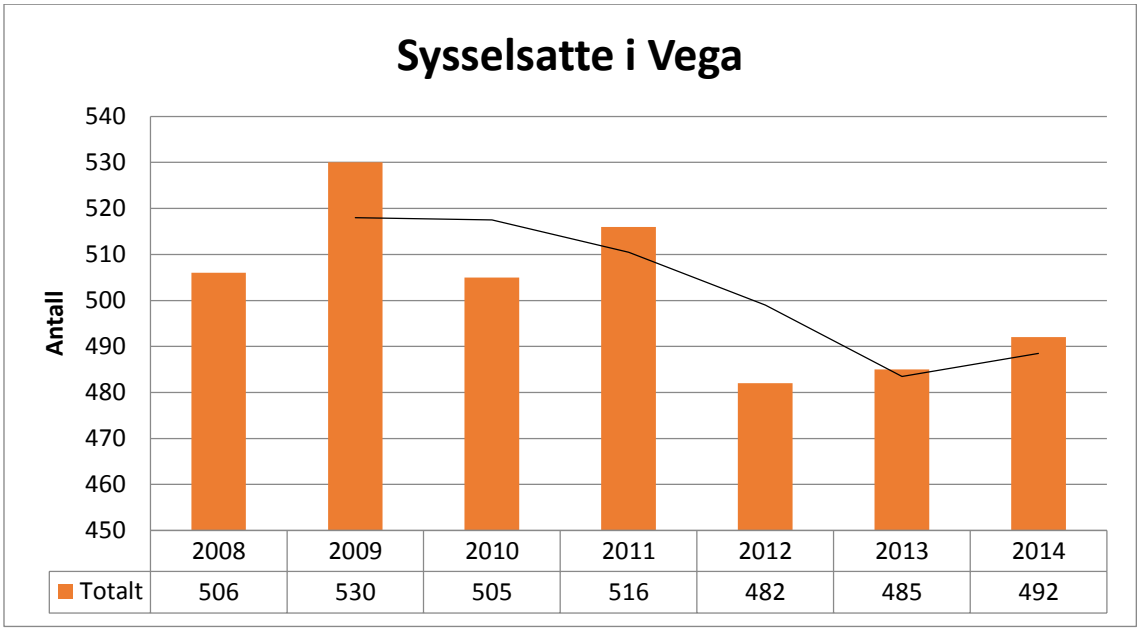

Kilde: PANDA/SSB

Figur 34 Antall registrerte sysselsatte i Vega, fordelt på ulike næring.

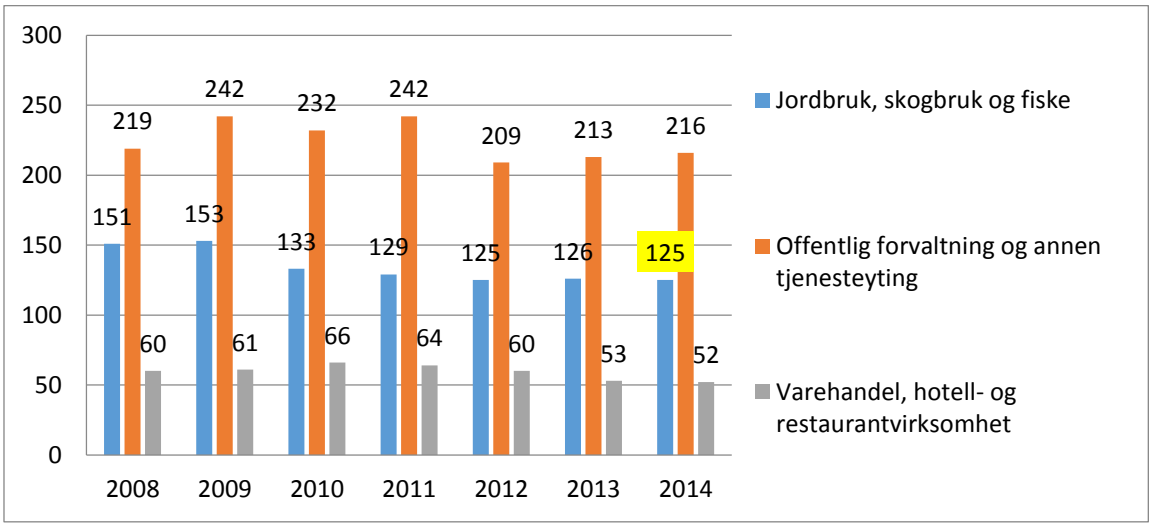

Kilde: PANDA/SSB

Offentlig forvaltning og annen tjenesteytende næringer har hatt flest sysselsatte (216 i 2014) i perioden, men antallet er redusert med 26 sysselsatte fra toppåret 2011 (242). Sysselsatte i jordbruk, skogbruk og fiske er reduser med 26 fra 151 til 125 i perioden. Sysselsatte i varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet er redusert med 8 fra 60 til 52.

Figur 35 Antall registrerte sysselsatte i Vega, fordelt på ulike næring (forts. fig 34)

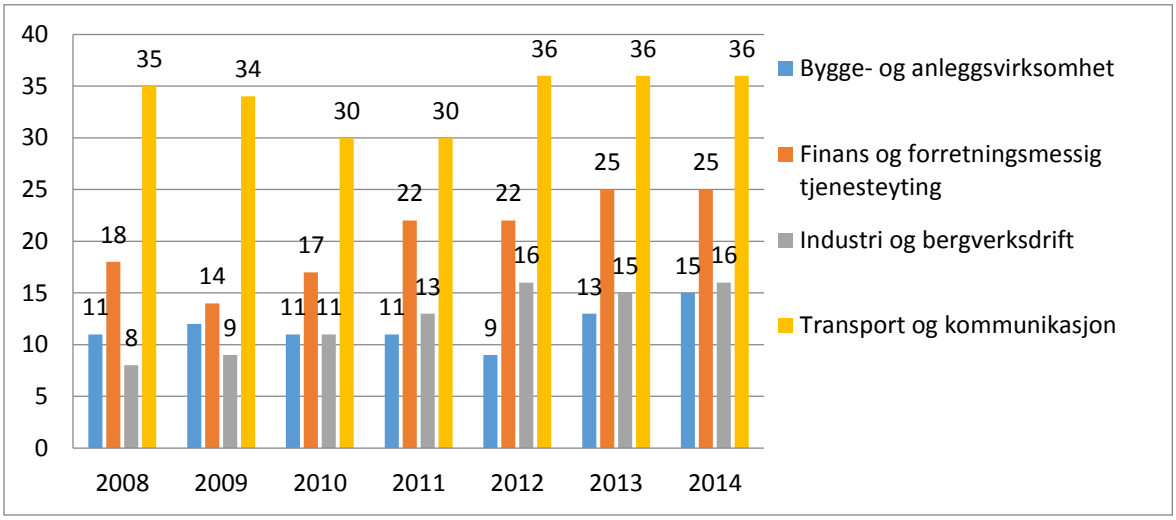

Kilde: PANDA/SSB

I perioden 2008 tom 2014 har antall sysselsatte i:

- Bygg og anlegg økt fra 11 til 15 (+4)
- Industri og bergverksdrift økt fra 8 til 16 (+8)
- Finans og forretningsmessig tjenesteyting øk fra 18 til 25 (+7)
- Transport og kommunikasjon økt fra 35 til 36 (+1)

Figur 36 Sysselsatte personer etter arbeidssted (Vega)

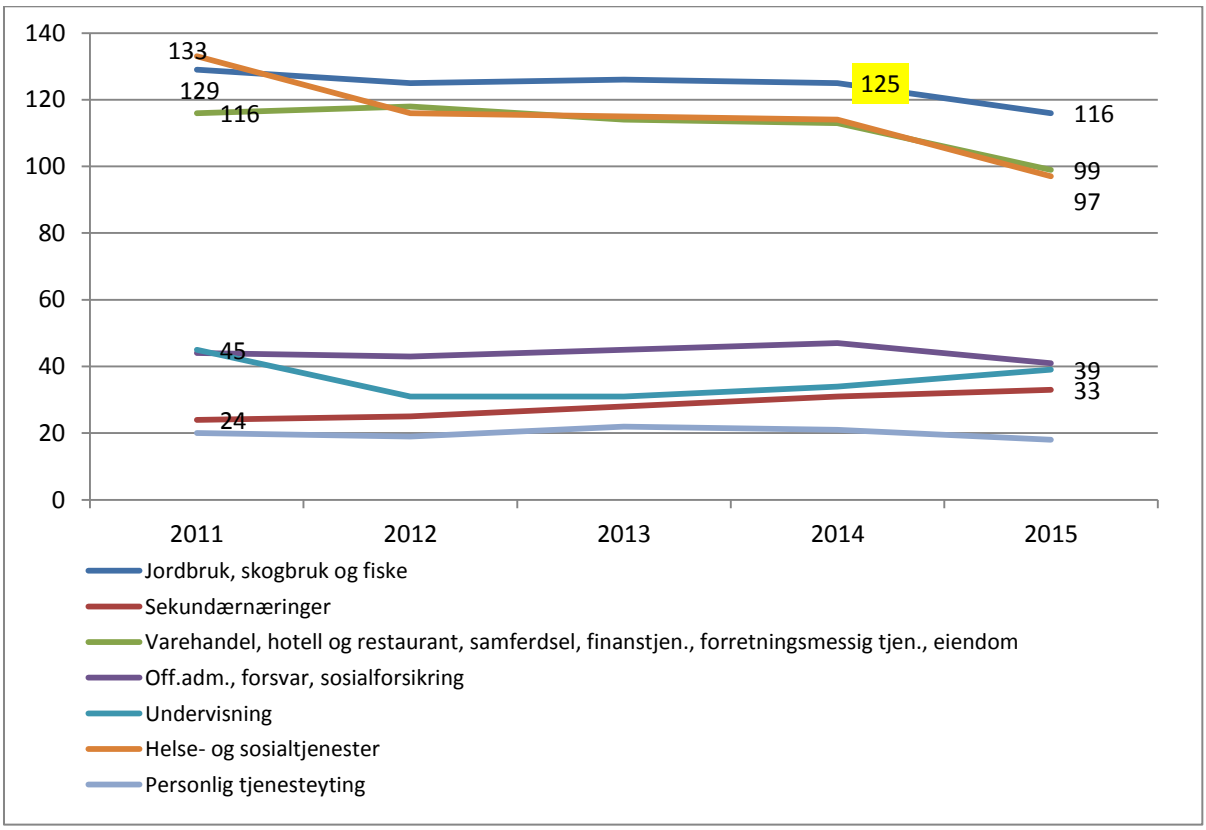

Kilde: PANDA/SSB

Figur 37 Antall registrerte nyetableringer av bedrifter (ikke nødvendigvis med sysselsatte) i Vega. Inkluderer alle selskapsformer.

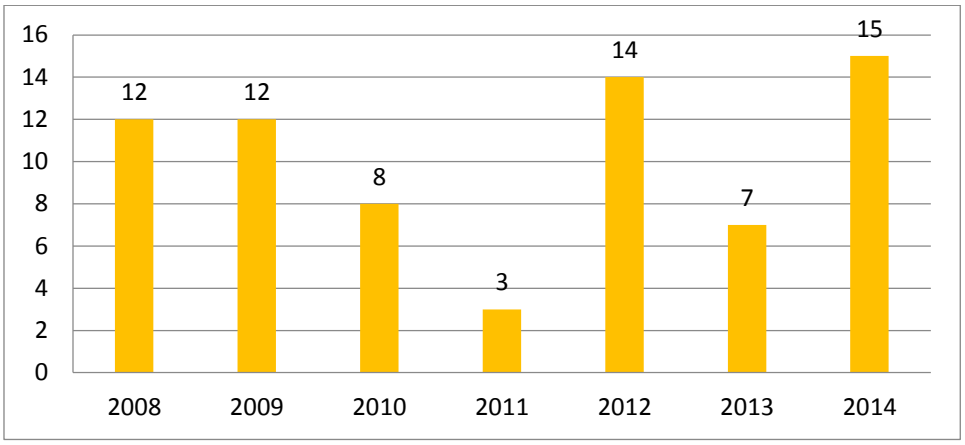

Kilde: PANDA/SSB

I perioden 2008 til 2015 har det i snitt vært ca. 10 nyetableringer per år i Vega.

Omsetningen i detaljhandelen/varehandel på Vega har økt med kroner 15 401 fra 41 202,-(2008) til 56 603,- (2014).

Figur 38. Omsetningen i detaljhandelen/varehandel.

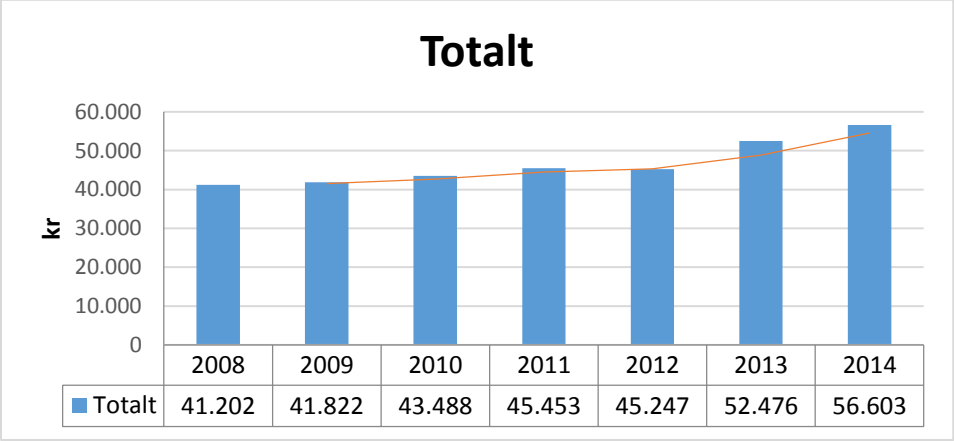

Kilde: PANDA/SSB

Når det gjelder øvrige fakta og satsing innenfor næring mv. vises det til kommunedelplan (KDP) for samfunnsutvikling, næringsutvikling og bosetting (2015-18), vedtatt KS 18.12.2015.

7. Kommunal forvaltning og tjenesteyting

Økonomi

Det er 5 indikatorer som er viktig å se på for å få grep om kommunens økonomiske og finansielle situsjoen: «sunnhet» (økonomisk), gjeldsbelastning, renteeksponering, likviditet- og ROBEK.

Sunnhetsindikatoren

Netto driftsresultat som andel (%) av brutto driftsinntekter. Tallet brukes som indikator på hvor sunn kommuneøkonomien er. Tallet bør- over tid – være 3 %, og for Vega er snittet for de fire siste årene 2,15.

Figur 39 Netto driftsresultat som andel av brutto driftsinntekter.

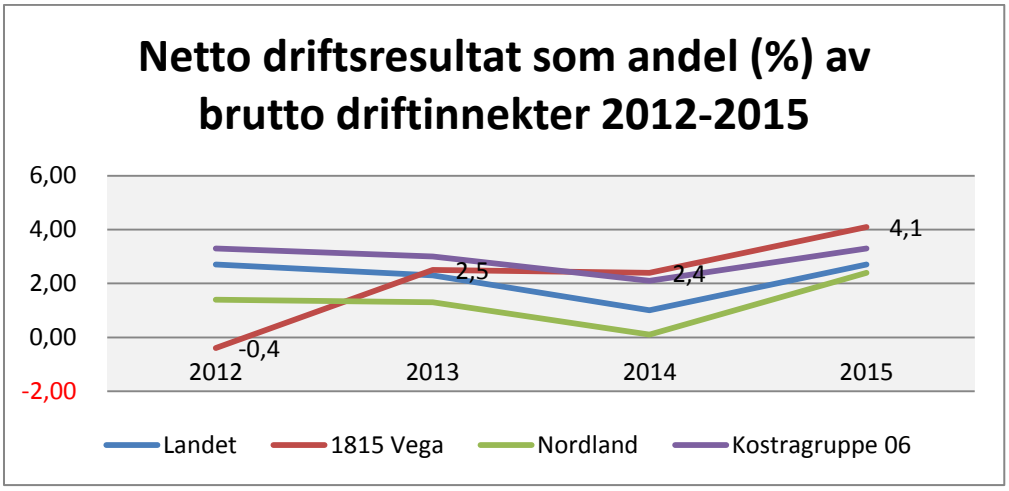

Kilde: SSB/KOSTRA

Vegas snitt de siste 15 år har vært ca. 0,96.

Gjeldsbelastningsindikatoren

Tallene for netto rente- og avdragsutgifter som andel av brutto driftsinntekter forteller i hvilken grad gjelden legger beslag på kommunenes handlefrihet. Med rente- og avdragsavgifter på mer enn 5 % de siste fire år, ligger Vega over både Kostra-gruppe6, fylket og landet.

Figur 40 Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekt

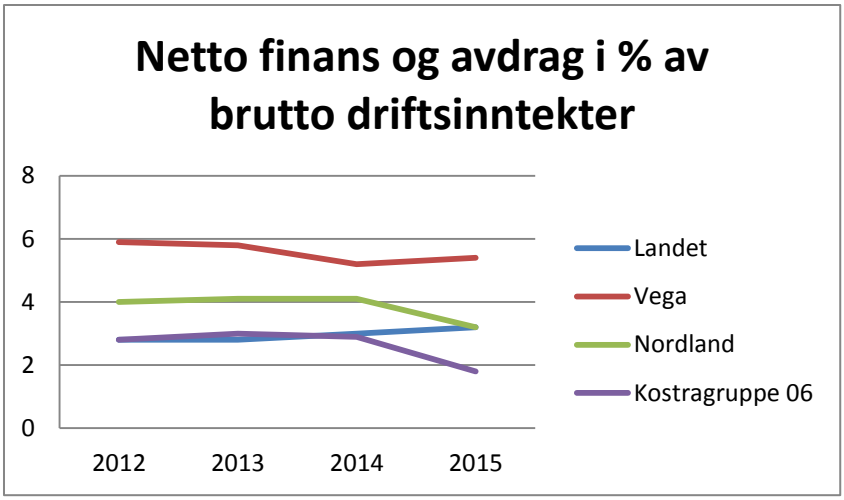

Kilde: SSB/KOSTRA

Renteeksponeringsindikatoren

Tallene for langsiktig gjeld (fratrukket pensjonsforpliktelsene) som andelen av brutto driftsinntekter viser hvor utsatt kommunen er for renteendringer. Desto høyere gjelden er i forhold til kommunenes inntekter, desto mer eksponert er kommunen for renteendringer. Vega er sårbar med hensyn til renteendringer og har en langsiktig gjeld som ligger langt over både KOSTRA gruppe 6, Nordland og landet.

Figur 41 Langsiktig gjeld i % av brutto driftsinntekter

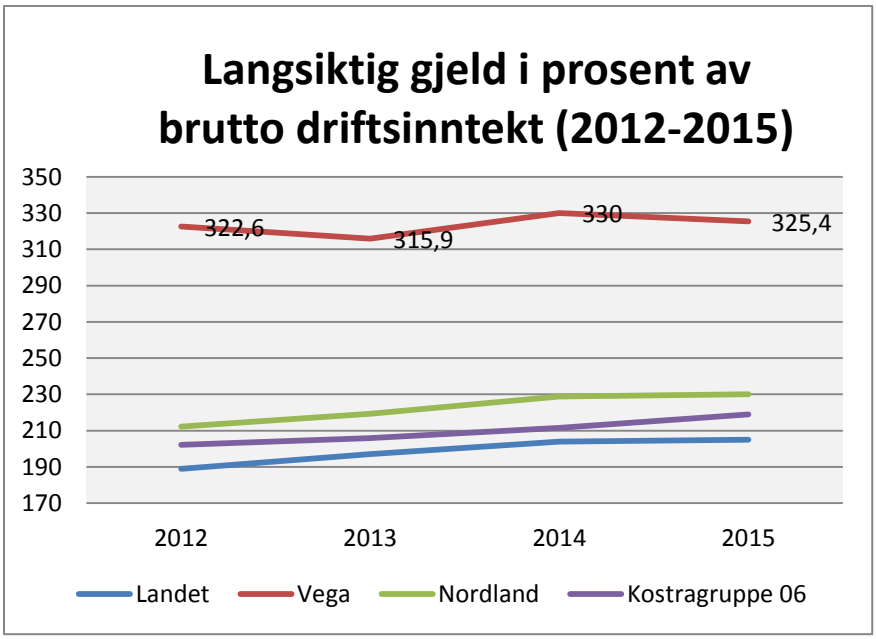

Kilde: SSB/KOSTRA

Likviditetsindikator

Tall for arbeidskapital som andel av brutto driftsinntekter gir en indikasjon på kommunenes evne (likviditet) til å dekke løpende forpliktelser. En positiv betalingsevne betyr at kommunen har penger til å dekke sine løpende forpliktelser. Vega med sine 22, 5 % i 2015, ligger litt under KOSTRA gruppe 6, men over både landet og fylket.

Figur 42 Arbeidskapital ex premieavvik i % av brutto driftsinntekter.

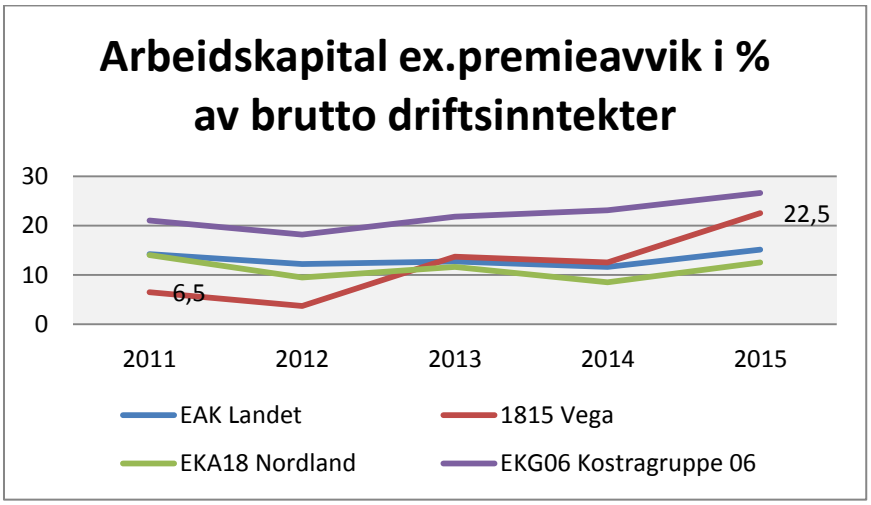

Kilde: SSB/KOSTRA

ROBEK-indikator

Tall for akkumulert regnskapsresultat (resultat etter årsoppgjør) som andel av brutto driftsinntekter forteller om kommunen kan være på vei inn på ROBEK – lista (og statlig økonomisk kontroll). Er resultatet negativt ett år, må det dekkes inn i løpet av 2 år – ellers er det inn på ROBEK.

Figur 43 Akkumulert regnskapsresultat (resultat etter årsoppgjør) som andel (%) av brutto driftsinntekter.

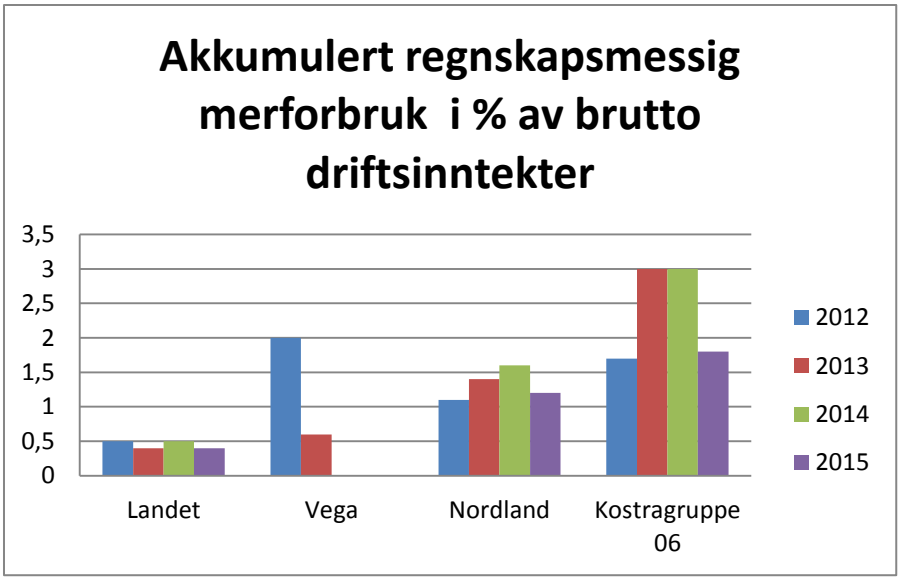

Kilde: SSB/KOSTRA

I 2015 hadde Vega en netto driftsutgift på kr 67 000 per innbygger og lå da under gjennomsnittet for KOSTRA gr 6, men over både fylket og landet.

Figur 44 Netto driftsutgifter i kr per innbygger.

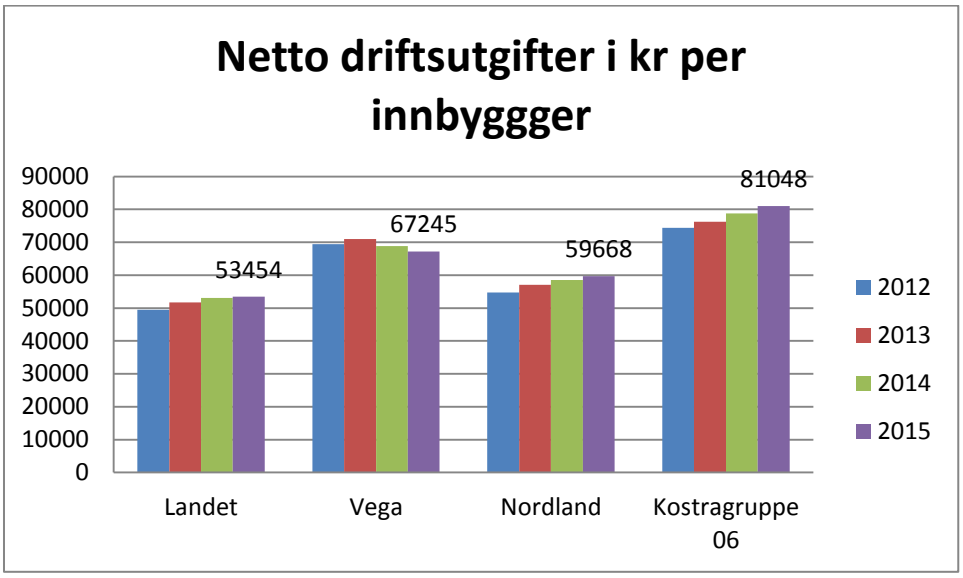

Kilde: SSB/KOSTRA

Barnevern

I Vega er det betydelig flere barn med barnevernstiltak enn på landsbasis.

Figur 45 Andel barn med barnevernstiltak ift. Innbyggere 0-17 år.

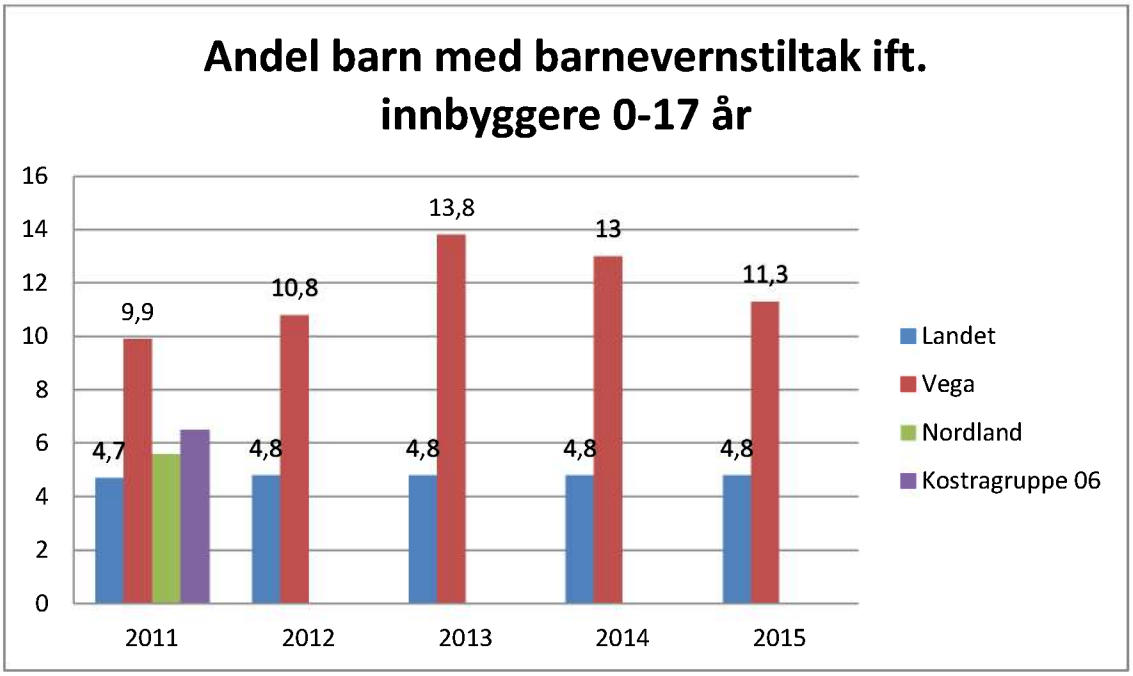

Kilde: SSB/KOSTRA

I perioden 2002 til 2014 har kommunen hatt en vesentlig stigning i utgifter til tiltak i barneverntjenesten. Vega kommunes netto utgifter til barnevern har økt med 2,8 mill. kroner fra 2009 til 2014.

Figur 46 Netto utgift barnevern 2007-2015.

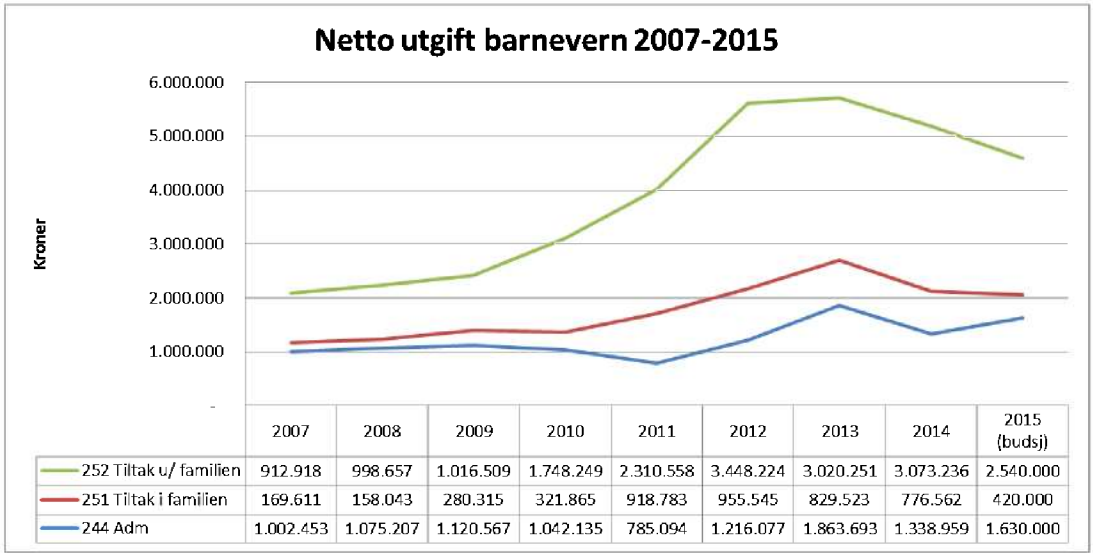

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (budsj)
252 Tiltak u/ familien	912.918	998.657	1.016.509	1.748.249	2.310.558	3.448.224	3.020.251	3.073.236	2.540.000
251 Tiltak i familien	169.611	158.043	280.315	321.865	918.783	955.545	829.523	776.562	420.000
244 Adm	1.002.453	1.075.207	1.120.567	1.042.135	785.094	1.216.077	1.863.693	1.338.959	1.630.000

Kilde: SSB/KOSTRA

Det har vært en betydelig økning i utgifter til tiltak utenfor oppr. familie. Ifølge KOSTRA-tallene (2014) er kostnadene per barn og innbyggere 1,6 ganger så høy som KOSTRA–gruppe (6), og snittet for Nordland fylke.

Figur 47 Netto driftsutgift til barnevernstjenesten per innbygger, 0-17 år i 2015.

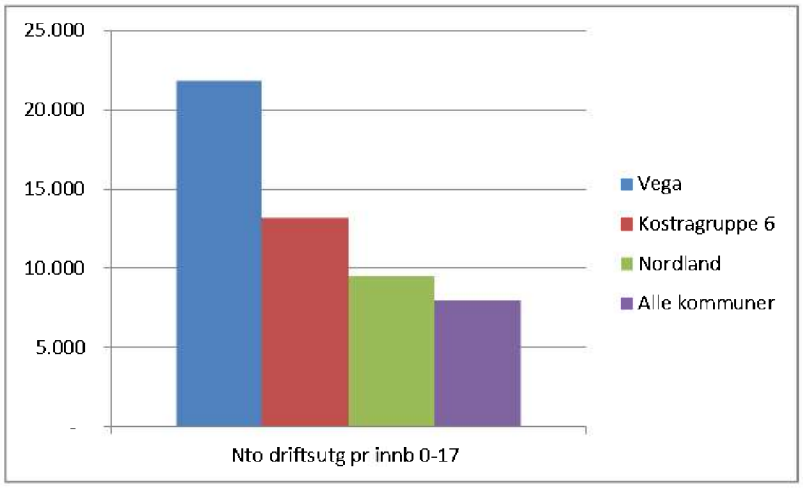

Kilde: SSB/KOSTRA

Netto driftsutgift til barnevernstjenesten per innbygger i alderen 0-17 år viser en forskjell mellom KOSTRA-gruppen og Vega på kr. 8 580, dvs. 1,6 ganger høyere enn KOSTRA-gruppen.

Med et innbyggertall på 238 i alderen 0-17 år i 2014 ble kommunens netto driftsutgifter ca. 2 mill. høyre enn ved en «normal» drift i denne gruppen. I tillegg kommer utgifter til spesialundervisning for barn i fosterheim i andre kommuner.

Figur 48 Netto / brutto driftsutgifter/ per barn / i barnevern og tiltak

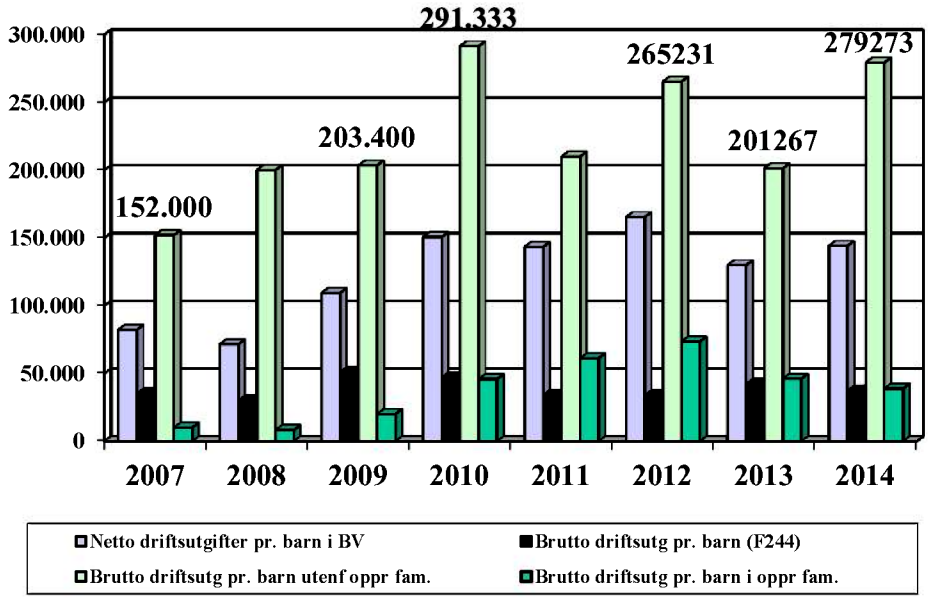

Kilde: KOSTRA/ Regnskapstall

Barnehage

Andelen barn i alderen 1-5 år med barnehageplass i Vega er 90, 6 % og ligger på linje med snittet for landet. Vega ligger bedre an en snittet for Kostra gr. 6, men under snittet for fylket på 92,5.

Figur 49 Andel barn 1-5 år med barnehageplass i 2015.

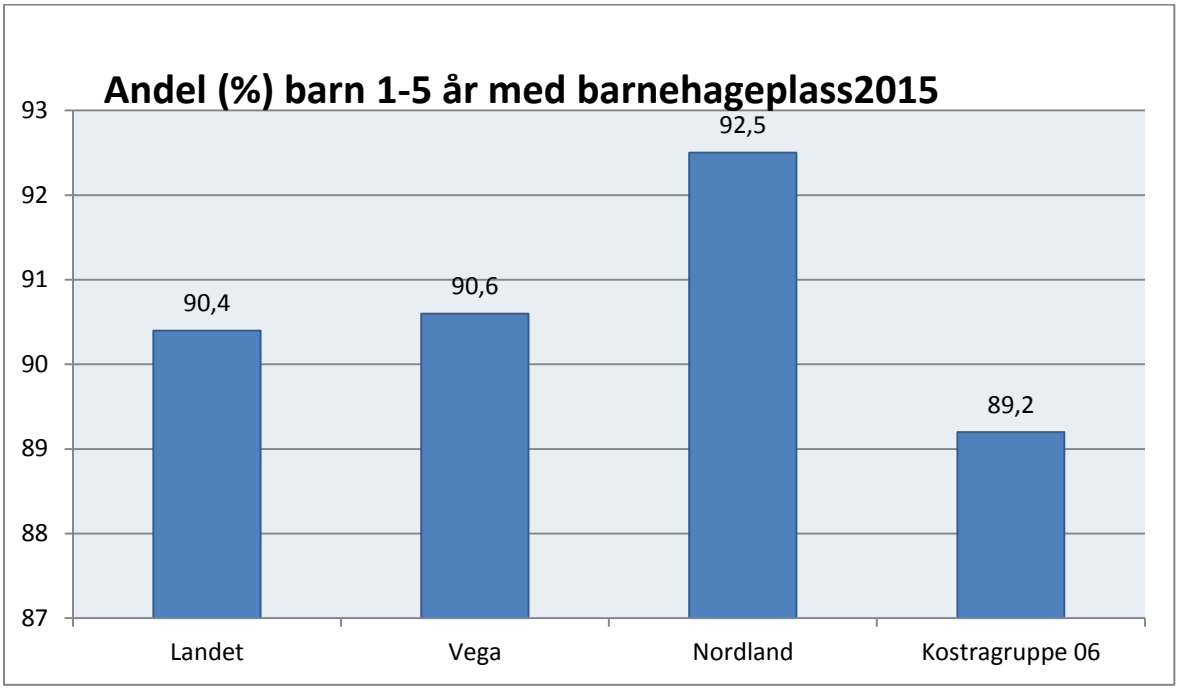

Kilde: SSB/KOSTRA

Vega kommune har hvert år i perioden 2013-2015 lavere driftsutgifter til barnehagen per innbygger enn gjennomsnittet for KOSTRA gr. 6, fylket og landet.

Figur 50 Netto driftsutgifter til barnehager per innbygger.

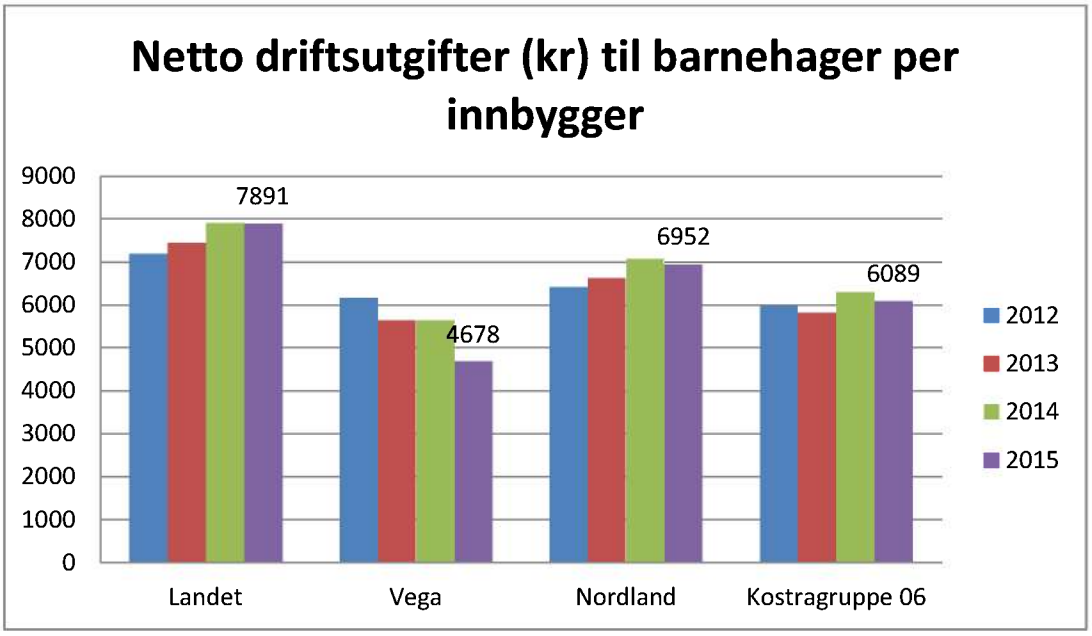

Kilde: SSB/KOSTRA

Settes driftsutgiftene til barnehagesektoren i forhold til kommunens totale driftsutgifter ligger Vega under gjennomsnittet for både landet, fylket og Kostra gr 6 i perioden 2013-2015.

Figur 51 Netto driftsutgifter barnehagesektoren i prosent av kommunenes totale driftsutgifter.

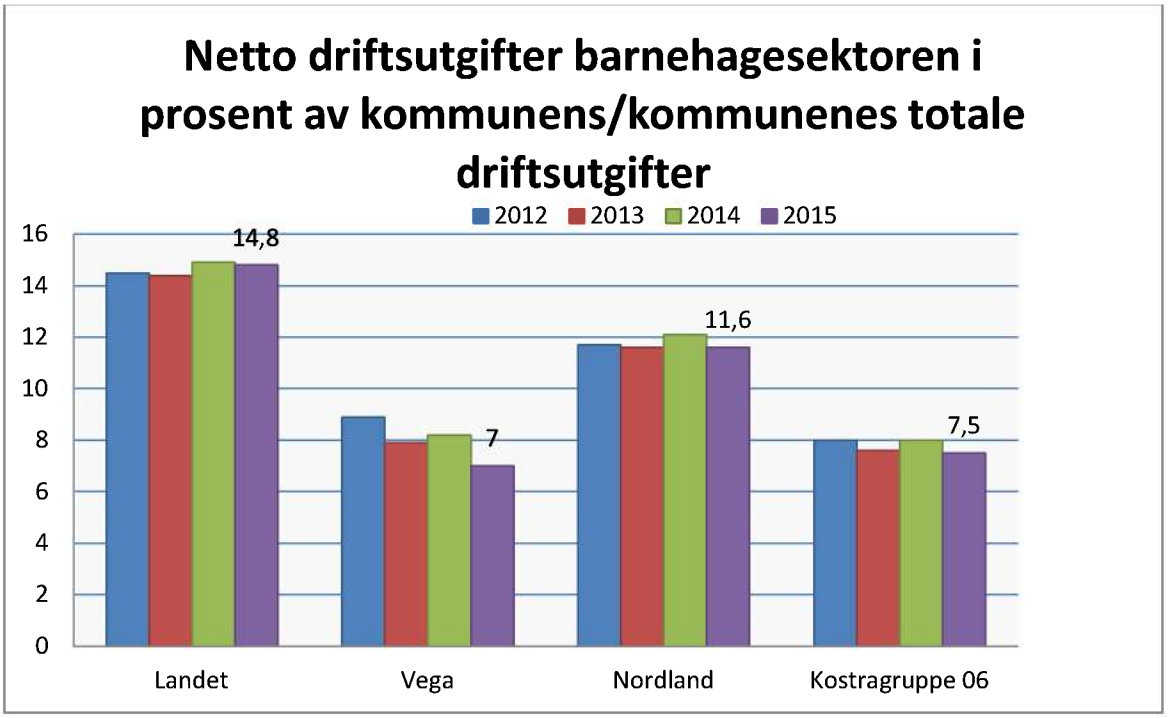

Kilde: SSB/KOSTRA

Vega har hatt en betydelig økning i andelen av ansatte med barnehagelæreutdanning i perioden 2012-2015. I 2015 hadde 39 % av de ansatte barnehagelærerutdanning i Vega, og lå over både snittet for landet, Nordland og KOSTRA gruppe 6.

Figur 52 Andel ansatte med barnehagelærerutdanning.

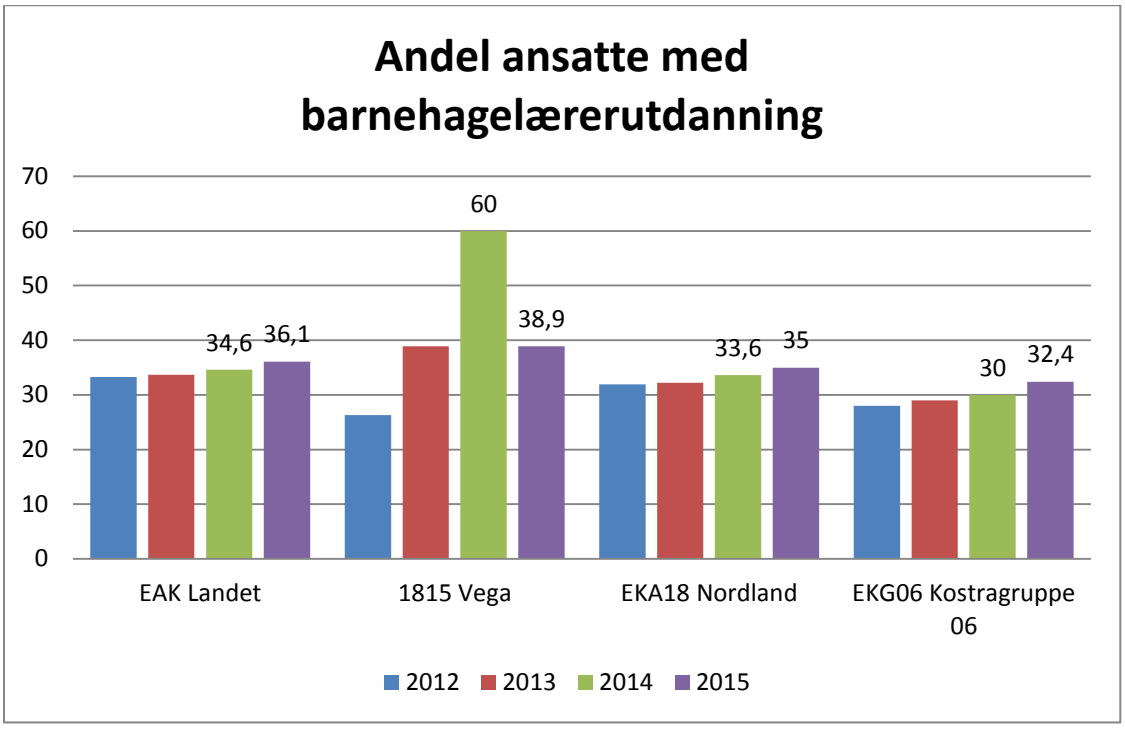

Kilde: SSB/KOSTRA

Grunnskoleopplæring

Grunnskolen bygger på prinsippet om likeverdig og tilpasset opplæring for alle. Grunnskoleopplæringen er gratis og blir hovedsakelig finansiert av kommunen.

Nasjonale prøver[8], eksamens- og standpunktkarakterer[9] kan fortelle oss noe om dagens skole lykkes med å gjøre elevene gode i fag og grunnleggende ferdigheter.

(Forklaring på karakterforskjellene; kjønn, innvandrerbakgrunn, foreldrenes utdanning, skolens bidrag (beregnes ved at det kontrolleres for elevenes ferdighetsnivå da de begynte på ungdomsskolen…))

For Vega er grunnskolepoeng redusert fra 41,4 (26 elever) i skoleåret 2012/13 til 36,4 (15 elever) i skoleåret 2014/15. I samme periode har det vært en økning i

[8] Nasjonale prøver måler hvor godt elevene i grunnskolen mestrer ferdigheter i lesing og regning og engelsk. Resultatene brukes av lærere, skoler og skoleeiere som grunnlag for å gjøre opplæringen bedre. Resultater fra nasjonale prøver skal ikke brukes i forbindelse med karaktersetting.

[9] Eksamens- og standpunktkarakterer er uttrykk for elevenes sluttkompetanse etter endt opplæring i fag. Karakterene fra grunnskolen brukes i hovedsak i forbindelse med inntak i videregående opplæring.

grunnskolepoeng for Nordland fra 39,9 til 40,7 og hele landet fra 40,1 til 40,8 (Utdanningsdirektoratet)

Tabell 8 Grunnskolepoeng[10] for skoleår i perioden 2012-2015.

Grunnskolepoeng	2012-13	2013-14	2014-15
Vega	41,4	40,2	36,4
Nordland	39,9	40,3	40,7
Hele landet	40,1	40,4	40,8

Grunnskolekarakterer

Standpunkt/snittkarakterer for elver i Vega ligger litt under Nordland og landet, for alle fag. For fagene norsk hovedmål skriftlig og muntlig har snittet gått ned fra henholdsvis 3,6 til 3,4 og fra 4,1 til 3,4 fra skoleåret 13/14 til 14/15, ellers har det ikke vært endring i snitt for de ulike fagene mellom ulike skoleår.

Tabell 9 Grunnskolekarakter, snitt, standpunkt, skoleårene 13/ 14 og 14/15.

Snittkarakter, standpunkt	Hele landet	Nordland	Vega
Engelsk 10. årstrinn.13/14	4,0	3,9	3,5
14/15	3,9	3,9	3,5
Engelsk 10.årstr. muntlig 13/14	4,2	4,2	3,9
14/15	4,2	4,2	3,9
Matematikk, 10.årstr. 13/14	3,5	3,4	3,7
14/15	3,5	3,4	3,2
Norsk h.mål 10.årstr., skriftlig 13/14	3,8	3,9	3,6
14/15	3,8	3,9	3,4
Norsk s.mål 10.årstr., skriftlig 13/14	3,7	3,6	3,3
14/15	3,6	3,6	3,3
Norsk 10.årstrinn, muntlig 13/14	4,2	4,2	4,1
14/15	4,2	4,2	3,4

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Vega ligger noe over landsgjennomsnittet for driftsutgifter til grunnskolen, og marginalt over gjennomsnittet for KOSTRA gruppe 6.

[10] **Grunnskolepoeng** beregnes ved å legge sammen alle avsluttende karakterer på vitnemålet – standpunkt og eksamen – og dele på antall karakterer. Deretter multipliseres gjennomsnittet med 10. Elever som mangler karakterer i mer enn halvparten av fagene, er ikke med i beregningene.

Figur 53 Netto driftsutgifter til grunnskolesektoren, per innbygger.

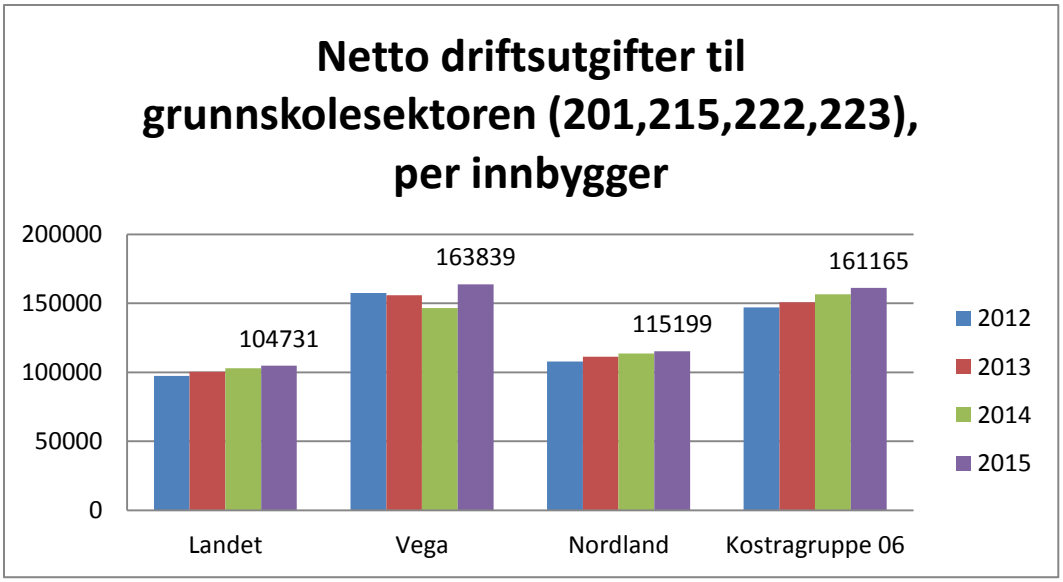

Kilde: SSB/KOSTRA

Pleie – og omsorg

Driftsutgiftene til pleie og omsorgstjenesten per innbygger ligger i Vega lavere enn KOSTRA gruppe 6 men høyere enn gjennomsnittet for fylket og landet.

Figur 54 Netto driftsutgifter per innbygger i kroner, pleie og omsorgstjenesten

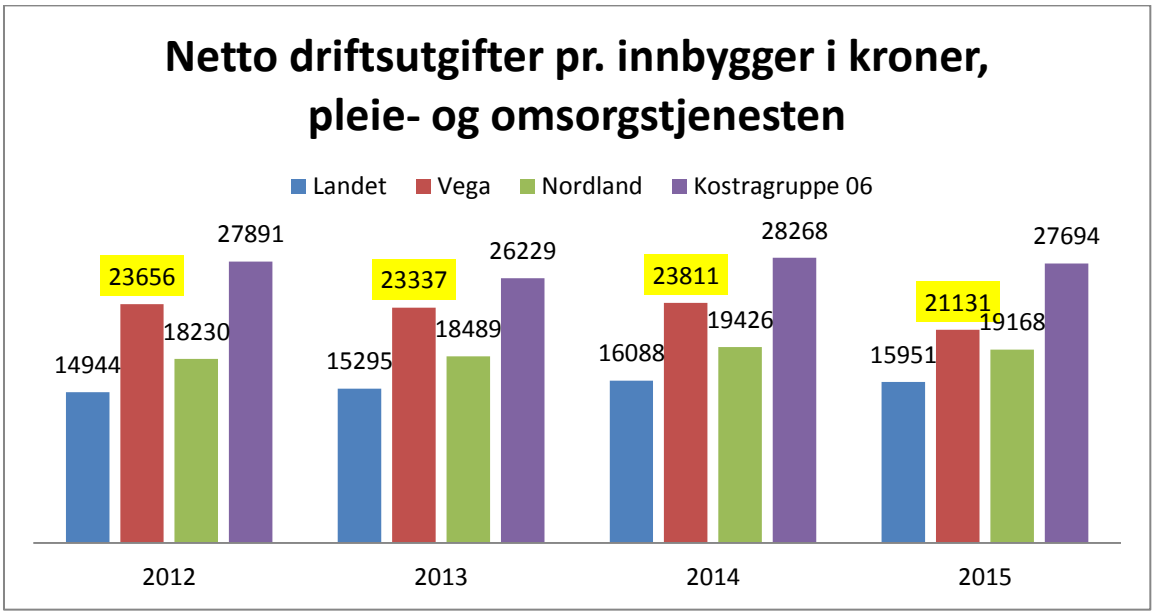

Kilde: SSB/KOSTRA

Driftsutgiftene til pleie- og omsorgssektoren i prosent av de samlede driftsutgiftene i kommunen ligger på nivå med fylket, litt over gjennomsnittet for landet, men under snittet for KOSTRA gruppe 6. Vega har redusert driftsutgiftene fra 34,1 til 31,4 % i perioden 2012 til 2015.

Figur 55 Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter.

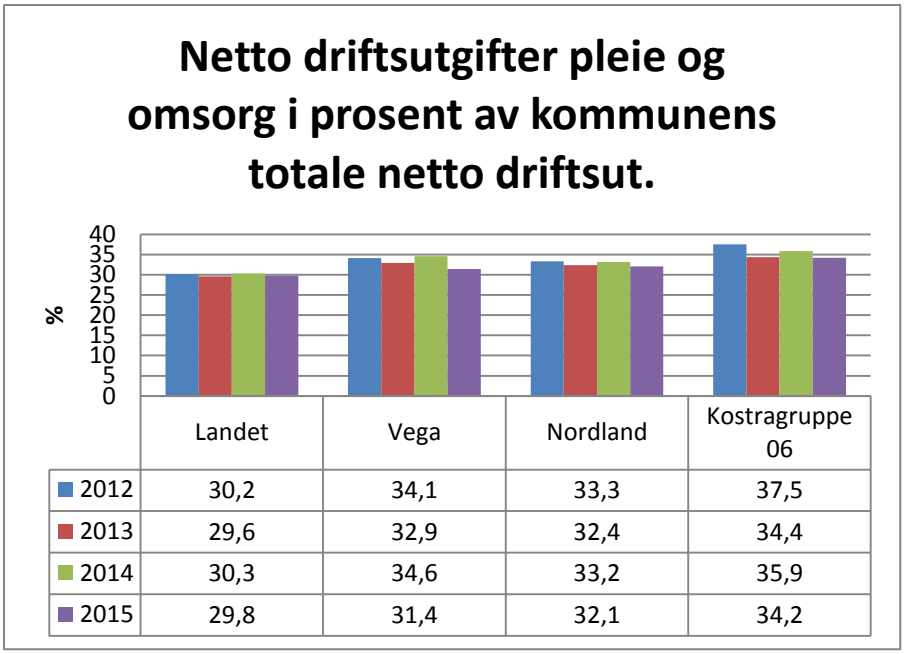

	Landet	Vega	Nordland	Kostragruppe 06
2012	30,2	34,1	33,3	37,5
2013	29,6	32,9	32,4	34,4
2014	30,3	34,6	33,2	35,9
2015	29,8	31,4	32,1	34,2

Kilde: SSB/KOSTRA

Når det gjelder de korrigerte driftsutgiftene per mottaker av kommunale pleie- og omsorgstjenester ligger Vega lavere enn både gjennomsnittet for KOSTRA gruppe 6, landet og fylket.

Figur 56 Korrigert brutto driftsutgifter per mottaker av pleie og omsorgstjenester.

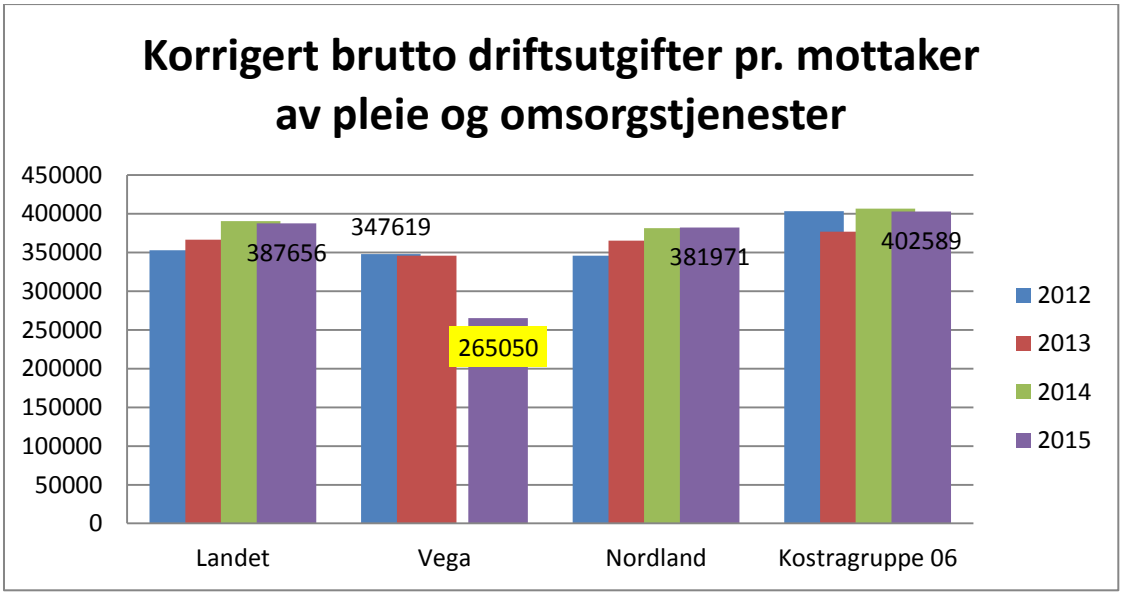

Kilde: SSB/KOSTRA

Kommunehelsetjeneste

Vegas driftsutgifter per innbygger til kommunehelsetjenesten er høyere en gjennomsnitte for landet og fylket, men på nivå med KOSTRA gruppe 6.

Figur 57 Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten.

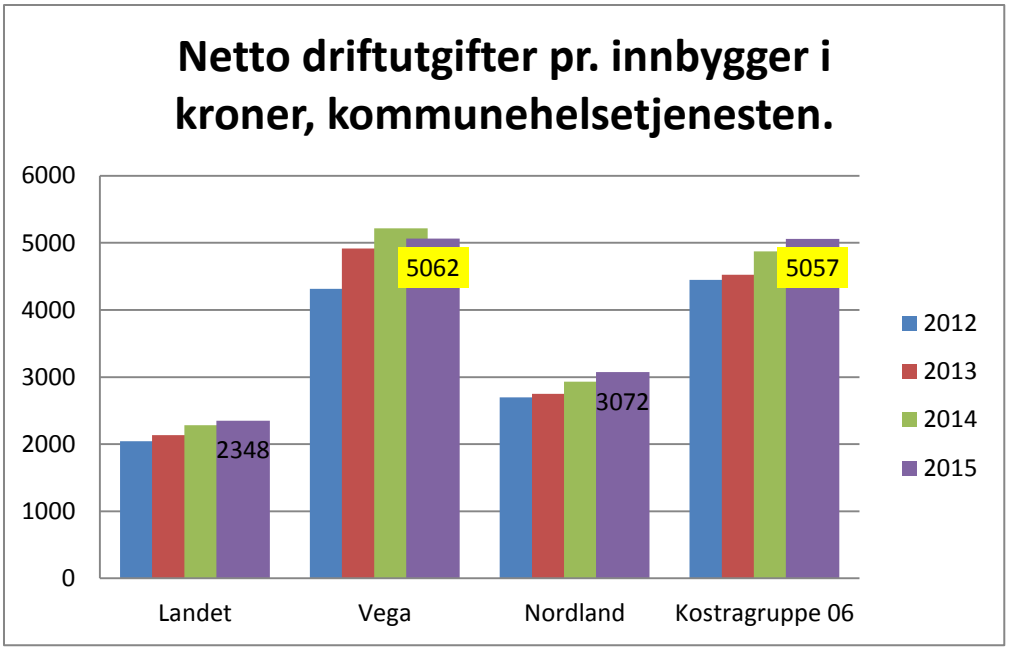

Kilde: SSB/KOSTRA

Vega kommune har en meget høy legedekning for kommunens innbyggere. Vega har i perioden 2012 til 2015 godt og vel 24 legeårsverk per 10.000 innbyggere. Gjennomsnittet for landet, fylket og KOSTRA gruppe6 var henholdsvis 10, 13 og 18 årsverk i samme periode.

Figur 58. Legeårsverk pr. 10000 innbygger, kommunehelsetjenesten.

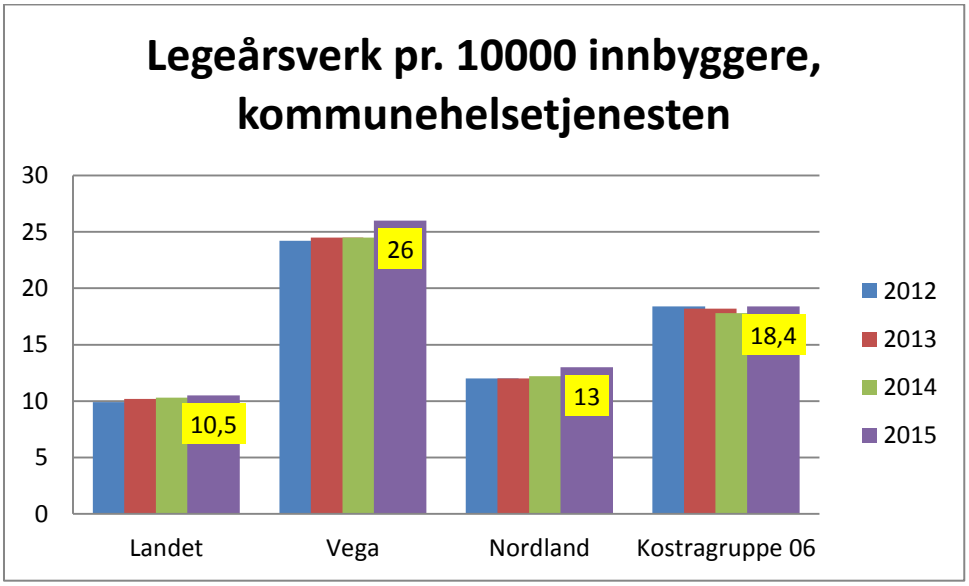

Kilde: SSB/KOSTRA

Også dekningsgraden for fysioterapeuter per 10.000 innbyggere i Vega er høy sammenlignet med KOSTRA gruppe 6, fylket og landet.

Figur 59 Fysioterapiårsverk pr 10000 innbyggere, kommunehelsetjenesten.

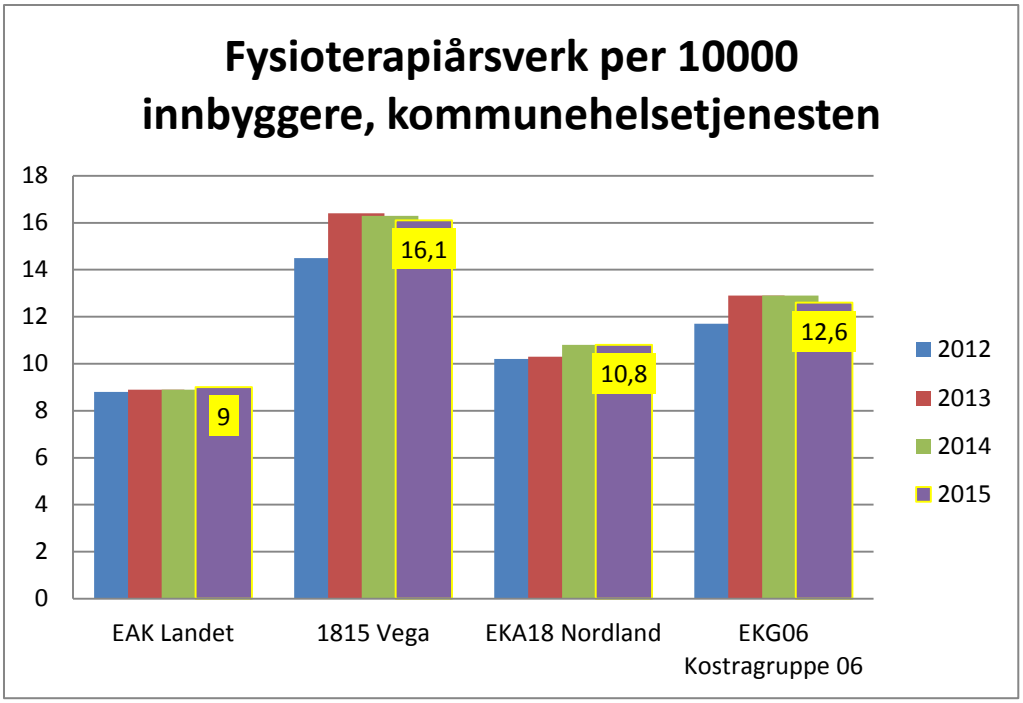

Kilde: SSB/KOSTRA

Kultur

Driftsutgiftene til kultursektoren i Vega utgjør en mindre del av kommunens totale driftsutgifter enn gjennomsnittet for landet, fylket og KOSTRA – gruppe 6.

Figur 60 Netto driftsutgifter kultursektoren i % av kommunenes totale driftsutgifter.

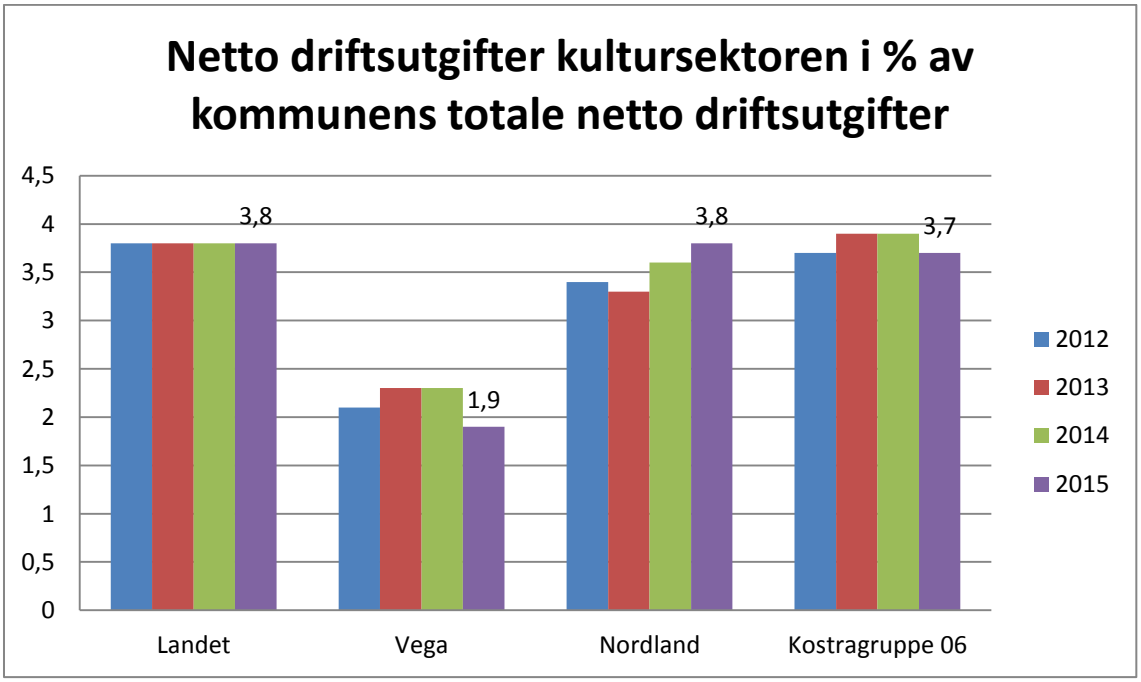

Kilde: SSB/KOSTRA

Når det gjelder driftsutgifter for kultursektoren per innbygger har Vega lavere utgifter enn både gjennomsnittet for landet og fylket. I 2015 var gjennomsnitt for KOSTRA gr 6 nesten 3(tre) ganger høyrer utgifter enn Vega.

Figur 61 Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner.

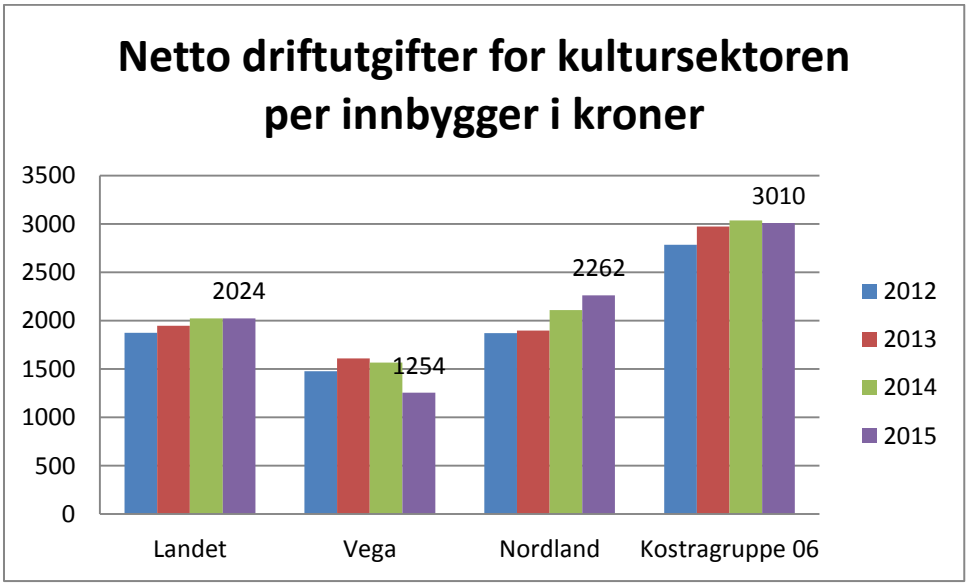

Kilde: SSB/KOSTRA

Samferdsel

Netto driftsutgifter i kroner per innbygger til kommunale veier i Vega ligger på nivå med KOSTRA gruppe 6. Nivået er betydelig høyere enn landet og noe høyere enn fylket.

Figur 62 Netto driftsutgifter i kr per innbygger, kommunale veier og gater (= samferdsel for Vega)

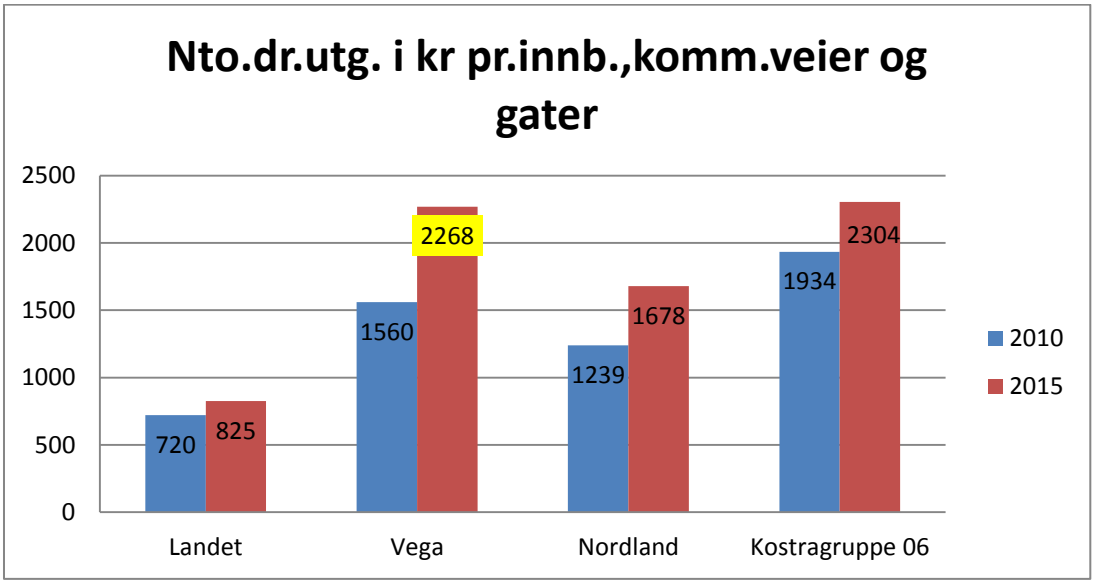

Kilde: SSB/KOSTRA

Når det gjelder netto driftsutgifter eksklusivt avskrivinger per kilometer kommunal vei ligger utgiftene i Vega betydelig under både landet, fylket og KOSTRA gr 6. I perioden 2010 – 2015 økte utgiftene i Vega fra 35 905 kr til 46 548 kr.

Figur 63 Netto driftsutgifter eksklusivt avskrivinger i kr per km kommunal vei og gate.

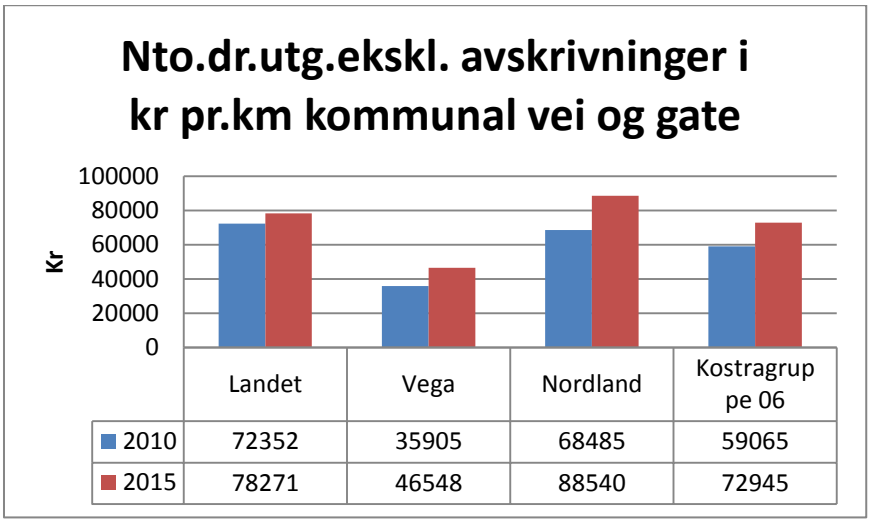

	Landet	Vega	Nordland	Kostragruppe 06
2010	72352	35905	68485	59065
2015	78271	46548	88540	72945

Kilde: SSB/KOSTRA